*Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!*

# СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 16 август 1970 йил, якшанба ◆ № 191 (14.657). ◆ Баҳоси 2 тийин.

**КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини амалга оширамиз!**

**Б**АҒДОД районидаги «Большевик» совхозининг механик-ҳайдовчиси Чўлпон Рўзматов янги «Ўзбекистон» пахта териш машинаси олди. У бу йилги мавсумда совхоз механизаторлари орасида пешқадамликни қўлдан бермасликка аҳд қилган. Суратда: механизатор Ч. Рўзматов ўз машинаси ёнида.

В. Сиротнин фотоси.

## КПСС XXIV съезди шарафига

* Терим агрегатлари мавсумга шайланмоқда
* Пахтакорлар мўл ҳосил тўплаш учун курашда

## КАНОП ЎРИМИ

Мамлакатга кўп каноп етиштирувчи Тошкент областининг лубкорлари каноп ҳосилини ўриб олишга бултургидан саккиз кун аввал киришдилар. Оққўрғон районидаги Навоий номли, Ленин номли, «Заря коммунизма» колхозлари каноп поясини ўра бошладилар. Ҳосили йиғиштириб олинган дастлабки майдонларда бу хўжаликлар гектар бошига 180-190 центнер «кўк олтин» олмоқдалар.

Область хўжаликлари ўрим ишларида каноп поясини механизмлар ёрдамида кесувчи янги жаткаларни ишлатмоқдалар. Агрегатнинг ҳар бири 20 кишининг ишини бажаради. Каноп поясини дастлабки ишлаш учун ихтисослашган хўжаликлар мингтадан ортиқ янги луб ажратиш машинасини сотиб олди.

Тошкент областининг деҳқонлари КПСС Марказий Комитетининг 1970 йил июль Пленуми қарорларига жавобан бу йил Ватанга 314,1 минг тонна кўк луб етказиб бериш мажбуриятини олдилар. (ЎзТАГ).

## ҲОСИЛГА ҲОСИЛ ҚЎШИЛМОҚДА

Далаларда қайноқ меҳнат фасли. Деҳқонлар кузги мўл «оқ олтин»га замин яратмоқдалар. Жиззах районидаги «Коммунизм» колхозининг Мамақўзи Норқўзиев бошчилик қилаётган бригадаси далаларида мўл ҳосил учун қизғин кураш бормоқда. 127 гектар пахта майдонидаги ғўзалар биринчи чеканкадан чиқарилди. Баъзи пайкалларда такрорий чеканка ўтказилмоқда.

Бригада механизатори Ғанижон Рихсиев мўл ҳосилга муносиб ҳисса қўшаётганлардан. У баъзи майдонлардаги ғўзаларни олтинчи марта культивация қилмоқда. Бригада дала ишларида ҳар куни 90-95 киши қатнашмоқда. Пахтакорлардан Т. Тўйчиева, Т. Ортиқова, П. Маҳмудова, Ҳ. Ўринбоева ва бошқа ўнлаб фидокор пахтакорларнинг меҳнати туфайли бригада далаларида ҳосилга ҳосил қўшилмоқда.

**М. АЛИҚУЛОВ,**
**район партия комитетининг ходими.**

## ЧЕКАНКА СИФАТЛИ ЎТКАЗИЛМОҚДА

Жарқўрғон районидаги «Москва» колхозининг М. Кенжаев бошлиқ бригада далаларида ғўзаларни чеканка қилиш кўнгилдагидек бормоқда. Янгиариқлик пахтакорлар ташаббусига қўшилган бригада деҳқонлари бу муҳим агротехника тадбирига алоҳида эътибор бермоқдалар. Бригада аъзоларининг бу йилги аҳди улкан, 50 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 43 центнердан ҳосил кўтаришга қарор қилишган. Бу кўп жиҳатдан чеканканинг қай тахлитда ўтказилишига ҳам боғлиқдир.

**С. БОБОМУРОДОВ.**

## ҚУВА САБЗАВОТИ

Қува районининг меҳнаткашлари сабзавот ва полиз экинларидан ҳар қачонгидан юқори ҳосил етиштирдилар. Энгельс номли, «Социализм» Охунбобоев номли, «Коммунизм». Карл Маркс номли колхозлар ва бошқа хўжаликларнинг сабзавоткорлари айниқса катта хирмон кўтармоқдалар.

Район бўйича давлатга 2580 тонна ўрнига 3112 тонна сабзавот маҳсулотлари сотилди. Бу кўзда тутилганидан 523 тонна кўп. Район боғбонлари давлатга ҳўл мева сотиш топшириғини ҳам ошириб бажардилар.

**Т. ЎРМОНОВ.**

**Х**олиқ Эшбоевни Сирдарё районидаги «1 Май» колхозида ҳамма ҳурмат қилади. У ана шу обрў-эътиборга ўзининг фидокорона меҳнати туфайли сазовор бўлаётир. Моҳир механизатор 7-бригаданинг 110 гектар майдонидаги ғўзасини культивация қилиб, кунлик нормани ҳамиша ошириб адо этмоқда. Суратда: Х. Эшбоев.

А. Тўраев фотоси.

## ДЎСТОНА ТАБРИК

15 август куни корейс халқи япон империализмининг мустамлака ҳукмронлиги зулмидан озод этилганлигининг 25 йиллиги муносабати билан Корея Меҳнат партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Корея Халқ Демократик Республикаси Министрлар кабинетининг Раиси Ким Ир Сен ва Корея Халқ Демократик Республикаси Олий халқ мажлиси Президиумининг Раиси Цой Ен Ген Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорний ва А. Н. Косигин ўртоқлар номига телеграмма юбориб, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетига, СССР Олий Совети Президиуми ва ҳукуматига, барча совет халқига, шунингдек Кореяни озод этиш учун олиб борилган жангларда қатнашган ва жасоратлар кўрсатган Совет Армиясининг жангчиларига Корея Меҳнат партияси Марказий Комитети, Корея Халқ Демократик Республикаси Олий халқ мажлиси президиуми ва ҳукумати, барча корейс халқи номидан ва шахсан ўз номларидан қизғин саломлар йўллашди.

Империализм ва мустамлакачиликка қарши биргаликда олиб борилган курашлар чоғида, социализм ва коммунизм улуғ ишининг тантанаси учун корейс халқи билан совет халқи ўртасида мустаҳкам қардошларча дўстлик алоқалари вужудга келди, дейилади телеграммада. Биз ҳар иккала мамлакат — Корея билан Совет Иттифоқи халқлари ўртасида марксизм-ленинизм ва пролетар интернационализми принциплари асосида, умумий душманга қарши кураш ўтида вужудга келган жанговар жипсликнинг қадрига етамиз ва бундан буён шу жипсликни янада мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга барча куч-қувватларимизни сарфлайверамиз.

Телеграммада Совет Иттифоқи Коммунистик партияси раҳбарлиги остидаги қардош совет халқи коммунизмнинг моддий-техника базасини яратиш учун курашда янада катта ғалабаларга эришмоғига истаклар изҳор этилган. (ТАСС).

# ТЕРИМ ТАҚДИРИНИ МАШИНА ҲАЛ ҚИЛАДИ

**Н. МАТЧОНОВ,**
**Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари.**

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати мамлакатнинг асосий пахта базаси бўлган Ўзбекистонда пахтачиликни юксалтириш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилиб келмоқдалар. Суғориладиган деҳқончиликни ривожлантиришда республикамизга йил сайин катта мадад кўрсатиб келинмоқда. Бу мадад жумладан, пахтачиликни, техникавий жиҳатдан қайта жиҳозлашга йил сайин тобора кўп капитал маблағ ажратилаётганида яққол кўринади. Қишлоқ хўжалик техникаси, минерал ўғитлар ва бошқа моддий-техника ресурслари етказиб бериш узлуксиз ортмоқда. Бунинг шарофати билан қишлоқ хўжалигимиз ва унинг асосий тармоғи бўлган пахтачилик гуркираб равнақ топяпти. Беш йилликнинг тўрт йили мобайнида бундан аввалги тўрт йилга нисбатан пахта етиштириш 1 миллион 730 минг тонна кўпайди. Шу давр мобайнида мамлакатга 16 миллион тонна Ўзбекистон пахтаси етказиб берилди. Бу, халқ хўжалик планида кўзда тутилганидан 550,3 минг тонна ортиқдир.

Бу йил ҳам мўл пахта ҳосили етилиб турибди. Колхоз ва совхозларнинг меҳнаткашлари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассислари партия ташкилотлари раҳбарлигида катта иш қилдилар, табиий офат ва об-ҳаво инжиқликлари оқибатида юз берган қийинчиликларни мардонавор енгдилар ва яхши натижаларга эришдилар.

В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига меҳнат вахтасида туриб ишлаган деҳқонлар баҳорда ўз қурултойларига йиғилиб, Ватанга 4 миллион 100 минг тонна пахта етказиб беришга сўз берган эдилар. КПСС Марказий Комитети 1970 йил июль Пленумининг тарихий қарорлари ва партия XXIV съездини чақириш ҳақидаги хушхабар қишлоқ меҳнаткашларининг кучига-куч, ғайратига-ғайрат қўшди. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми қарорларини амалга оширишга азму қарор қилган ва партия съездини муносиб кутиб олиш учун курашаётган кўпгина колхоз ва совхозларнинг пахтакорлари ўз зиммаларига янги-янги оширилган мажбуриятлар олдилар. Қорақалпоғистон АССР деҳқонлари 300 минг тонна, Хоразм областининг пахтакорлари 380 минг тонна, Бухоро миришкорлари 425 минг тонна, Қашқадарё заршунослари 300 минг тонна, пахта етиштиришга сўз бердилар. Бошқа областларнинг пахтакорлари ҳам катта мажбурият олдилар.

Янгиариқ райони пахтакорлари она-Ватан олдидаги бурчларини юксак тушунаётганликларини яна бир карра кўрсатдилар. КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларидан руҳланган район меҳнаткашлари ғўза парваришини обдон ўрнига қўйиб, бу йил пахта ҳосилдорлигини гектар бошига 40 центнерга кўтаришга ва ялпи ҳосилни 80 минг тоннага етказишга қарор қилдилар. Бу, пландагидан 16,4 минг тонна кўпдир. Янгиариқликларнинг ажойиб ташаббусини Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети маъқуллади. Республикадаги кўпгина районларнинг деҳқонлари уларнинг ташаббусига «лаббай» деб жавоб бердилар.

**Беш йилликнинг якунловчи йилида Ватанга 4 миллион 100 минг тонна пахта етказиб бериш Ўзбекистондаги ҳамма меҳнаткашларнинг энг муқаддас ватанпарварлик ва интернационал бурчидир, республикадаги партия, совет ташкилотлари ва қишлоқ хўжалик органларининг шон-шараф ишидир.**

Колхоз ва совхозларнинг далаларида мўл ҳосил етилиб турибди. Бу ҳосил ҳар бир хўжалик, район, область зиммасига олган мажбуриятнинг бажарилишини таъминлабгина қолмай, балки ошириб бажаришга ҳам имкон беради. Ғўзанинг барвақт етилиши учун зарур бўлган ҳарорат ҳар йилгидан 100-200 даража юқори бўлди. Бу эса пахтанинг барвақт етилиши учун қулай шарт-шароит вужудга келтирди. Республикамизнинг жанубий областлари далаларида пахта очила бошлади.

Шундай қилиб, асосий вазифа — пахтанинг барвақт етилиши учун туғилган яхши имкониятдан тўла-тўкис фойдаланишдан, қисқа муддатда, нес-нобуд қилмай ҳамма ҳосилни биринчи сорт билан йиғиб-териб олишдан ва шу аснода партияга, Ватанга ва халққа берилган сўзнинг устидан чиқишдан иборат.

Бу вазифани тўла-тўкис бажармоқ учун қудратли ва турли-туман терим техникасидан ҳар томонлама ва ишнинг кўзини билиб фойдаланиш ва колхоз, совхозларда тайёргарлик ишларини кўнгилдагидек ўтказиш керак. Республикамиздаги пахтакор хўжаликлар техника билан шу қадар мукаммал жиҳозланганки, бу йил пахта териш машиналари билан камида 2 миллион тонна пахтани йиғиб-териб олиш ва шундай қилиб, салкам бир миллион теримчини қўл меҳнатидан халос этиш мумкин.

Республикада пахта йиғим-теримини механизациялаш борасида бой тажриба тўпланган. 1968 йилда республика бўйича ҳосилнинг 40 процентга яқини машиналарда териб олинди. Илғор хўжаликлар ва районлар ҳосилнинг 70-80 процентини машинада териб олмоқдалар. «Самарқанд», «Малик» ва «Гулбоғ» сингари совхозларда ҳосилнинг 90-96 проценти машиналарда териб олинди. Республикадаги жуда кўп колхозлар ҳам ҳосилни машинада йиғиб-териб олишда юқори кўрсаткичларга эришдилар.

Бу йил ҳам илғор хўжаликлар йиғим-теримда машинага суянадилар. Пахтакор райони деҳқонлари ҳосилни машинада йиғиб-териб олиш йилномасига янги, порлоқ саҳифа битмоқдалар. КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларидан руҳланган Пахтакор райони меҳнаткашлари бу йил 70 минг тонна пахта етиштиришга ва унинг 63 минг тоннасини машиналарда териб олишга аҳд қилдилар. Пахтакорликларнинг ватанпарварлик ташаббусини Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети маъқуллади, ташаббускорларнинг издошлари кун сайин кўпайиб бормоқда.

Республикадаги кўпгина колхоз ва совхозларнинг меҳнаткашлари ҳосил тақдири учун чуқур масъулиятни ҳис этиб, далаларни машина теримига тайёрлаш учун нимаики зарур бўлса, ҳаммасини қилмоқдалар. Аммо шундай хўжаликлар ҳам борки, уларда йиғим-теримга тайёргарлик суст бормоқда. Ана шу хўжаликларнинг раҳбарлари бой берилган ҳар бир кун, ҳар бир соат ишга катта путур етказишини унутиб қўяётганларга ўхшайдилар.

Нарпай районидаги кўпгина хўжаликларнинг раҳбарларига жиддий эътироз билдирса арзийди. Ўтган йили нарпайликлар ҳосилнинг бор-йўғи 27 процентини машинада териб олдилар. Улар ўтган йилги сабоқдан хулоса чиқариб оладилар, ҳамда бу йил пахта териш техникасидан иложи борича яхши фойдаланадилар деб ўйлашга асос бор эди. Лекин ҳосил йиғим-теримига тайёргарликнинг ҳозирги суръатига қараб районда бу йил ҳам техникадан яхши фойдаланилмаса керак, деган хулосага келиш мумкин. Райондаги хўжаликлар ҳанузгача ҳам дефолиантларни ташиб олганлари йўқ. Далаларни машина теримига ажратиб чиқиш ниҳоясига етмади, авиаторлар билан дефолиация ўтказиш шартномалари тузилгани йўқ. Пахта териш машиналари ремонти тугалланмаган. Шофиркон райони хўжаликларида эса аҳвол бундан ҳам ёмон. Бу районда 1969 йилда ҳосилнинг атиги 14 проценти машиналарда териб олинган эди.

Нарпай ва Шофиркон район партия комитетлари (биринчи секретарлари Хўжақулов ва Орипов ўртоқлар) ҳозирги аҳволдан жиддий хулосалар чиқариб олишлари ҳамда пахта учун курашда ҳосилни машинада териб олиш асосий омил бўлиб қолмоғи учун ҳамма чораларни кўришлари керак.

Бекобод, Сирдарё, Боёвут, Олтиариқ, Янгиқўрғон, Бўз, Булунғур, Каттақўрғон, Навоий, Қарши, Ҳазорасп, Қўшкўпир районларида ва Қорақалпоғистон АССРнинг кўпгина районларида машина теримига тайёргарлик жуда суст бормоқда. Бу жойларда терим техникасининг нари борса ярми ишга шай, холос. Республикада ғўза ривожи секин бораётган хўжаликлар ҳам бор. Бу хўжаликларда ғўза парвариши августнинг охиригача давом эттирилиши, айни вақтда йиғим-теримга тайёргарлик қизғин боравериши керак.

Ўзбекистоннинг 4 миллион 100 минг тонналик «оқ олтин» хирмони учун кураш ҳал қилувчи паллага кирди. Машина теримини муваффақиятли ўтказишнинг гарови — йиғим-терим олдидан ғўза баргларини тўктиришдир. Йиғим-теримнинг тақдирини ҳал этадиган ана шу ишни бажариш учун ҳамма шарт-шароит муҳайё: самолётлар, самарали дефолиантлар тайёр, кадрлар етарли. Ҳамма гап шундаки, пахтаси машинада териладиган майдонларни шу бугуноқ аниқлаб қўйиш, дефолиация бошланадиган ва тугалланадиган кунларни белгилаб олиш, зарур миқдорда заҳарли химикатлар ташиб олиш керак. Йиғим-терим олдидан ғўза баргларини тўкишни кечиктириш кўсакларнинг очилишини орқага суради, натижада ҳосилни йиғиб-териб олиш ҳам чўзилиб кетиши мумкин, бунинг устига, пахтанинг сифати пасайиши ва ҳосил нес-нобуд бўлиши мумкин. Тажриба шуни кўрсатдики, 2-3 та кўсак очилганида дефолиация ўтказиш ҳосилнинг яхши етилишини таъминлайди, машина терими тезу-соз бўлишига кўмаклашади, пахта нобудгарчилиги камаяди. Бу йилги об-ҳаво шароити дефолиацияни ўтган йиллардагига қараганда барвақтроқ ўтказишга имкон беради.

Ҳар бир раҳбар шуни тушуниб олиши керакки, дефолиация хусусий иш бўлмай, балки катта хўжалик аҳамиятига эга бўлган масаладир. Бу ишнинг натижаларига қараб кадрларимизнинг йиғим-теримни механизациялашга муносабатига баҳо берилади, уларнинг партиявий етуклигига баҳо берилади.

Далаларни машина теримига тайёрлаш ҳам катта аҳамиятга эга. Бегона ўтларни батамом юлиб ташлаш, ўқариқларни текислаш керак. Тажрибали механизаторлар охирги культивация вақтида эгат очадилар. Бунда эгат қатор ораларининг ўртасидан ўтишига эътибор берадилар. Бу тажрибани ҳамма ерда қўллаш керак.

Йиғим-терим ишлари режасини қайта-қайта кўздан кечириш, машинада кўпроқ пахта териш учун қўшимча имкониятларни қидириб топиш керак.

Бугун-эрта ҳамма пахта териш машиналари, кўрак йиғиш комбайнлари, кўсак юлиш машиналари, тўкилган пахтани териб оладиган машиналарни ишга шай қилиб қўйиш, ҳамма терим техникасини яна бир қаровдан ўтказиш керак. Ҳар бир пахта териш агрегатига иккита механизатор бириктириб қўйиш керак. Бу ишда қишлоққа шаҳарнинг мадади, ишчилар синфининг мадади жуда-жуда зарур.

Ўтган йилларда ўзининг бурчини пухта англаган ҳамда пахта учун курашга ҳисса қўшишига интилган минг-минглаб шаҳарликлар, жумладан механизаторлар йиғим-теримда фаол қатнашиб, ўз биродарларига катта ёрдам кўрсатдилар. Бултур йил оғир келишига қарамай, Ватанга 3 миллион 900 минг тонна пахта туҳфа этилди. Шунга ишончимиз комилки, республикамиз шаҳарларидан пахта териш машиналарида ва тракторларда ишлаш учун минг-минглаб шофёрлар, механиклар, тракторчилар, ремонтчилар далага чиқадилар, пахтакорларга машина-трактор паркини ремонт қилиш, ундан фойдаланиш ва техника қаровини ўрнига қўйишда ёрдамлашадилар. Мирзачўл ва Шерободдаги қўриқ совхозларни механизатор кадрлар билан таъминлаш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилиш керак. Чунки, бу хўжаликларда ҳар бир пахтакор қарамоғида бўлган майдонлар катта ва ҳосилнинг кўп қисмини машиналарда териб олиш мўлжалланган.

Ўртоқ Л. И. Брежнев КПСС Марказий Комитетининг 1968 йил октябрь Пленумида «Партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети Пленумлари қишлоқ хўжалиги масалалари юзасидан қабул қилган қарорларининг бажарилиши тўғрисида» қилган докладида қуйидагиларни таъкидлаб ўтган эди: «Марказий Комитет Пленумида ҳосил йиғим-теримида, қурилишда ёшларимиз қишлоққа кўрсатаётган катта ёрдам тўғрисида, айниқса олий ва ўрта ўқув юртлари, умум таълим мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари талабалари кўрсатаётган ёрдам ҳақида гапирмасдан ўтиш мумкин эмас. Бу бизда яхши анъана ва меҳнатда тобланиш, ҳаётни ўрганишнинг яхши мактаби бўлиб қолди»

Ҳар бир ишнинг муваффақияти кадрларга боғлиқ. Республикамизда кўпдан-кўп тажрибали, ташаббускор, ғайратли қишлоқ хўжалик раҳбарлари ва мутахассислари, ўз ишини пухта биладиган минг-минглаб механизаторлар бор. Йиғим-терим мавсумида механизация курслари ва мактабларини битирган ёшлар уларнинг сафига келиб қўшиладилар. Машина терими ветеранлари йиғим-теримга эндигина тушаётган ёшларга ёрдам беришлари, уларга уқув ва кўникма ҳосил қилишда ёрдамлашишлари керак.

Хўжаликларнинг раҳбарлари, партия ташкилотлари механизаторларга яхши маданий-маиший шароит яратиб беришлари, уларнинг меҳнатини аниқ ҳисобга олиб, ҳақ тўлашлари лозим. Қишлоқ коммунистлари ва комсомоллари пахта териш машиналарининг механик-ҳайдовчилари, шофёрлар, ремонтчилар — хуллас, теримда иштирок этаётган ҳамма меҳнаткашларнинг социалистик мусобақасига бош бўлишлари лозим.

Пахта биринчи сортга топширилмоғи, нобудгарчилик бўлмаслиги учун ҳамма тадбирларни кўриш, пахта териш техникаси, автомашиналар, автоприцеплар ва бошқа транспорт воситаларининг бекор туриб қолишига йўл қўймаслик керак.

Тайёрлаш тармоғи ходимлари зиммасига ҳам йиғим-теримда катта вазифа юклатилган. Тайёрлов пунктлари ишга шай бўлиши лозим. Токи, пахта давлатга бетиним топширилаверсин. Иш пухта, ҳисоб-китоб аниқ бўлиши, ишнинг узлуксизлиги тайёрловчиларнинг диққат марказида бўлиши лозим. Ҳозирнинг ўзидаёқ қуритиш-тозалаш цехларини шайлашга, бутун қуритиш хўжалигини шайлашга жиддий эътибор бермоқ керак. Бу нарса пахтанинг юқори сифатини сақлаб қолиш учун жуда муҳимдир.

Республиканинг барча меҳнаткашлари билан бир қаторда пахтакорларимиз ҳам Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун ҳозирлик кўрмоқдалар. Улар камида 4 миллион 100 минг тонна пахтани ўз вақтида ва нобуд қилмай йиғиб-териб олиб, давлатга топширишга аҳд қилганлар. Ҳосилнинг 2 миллион тоннаси «пўлат этаклардан» тўкилади. Пахта тайёрлаш юзасидан социалистик мажбуриятларнинг бажарилиши Улуғ Ватанимиз қудратини янада оширишга Ўзбекистон меҳнаткашлари қўшган салмоқли ҳисса бўлади.

## Стратегия қуролларини чеклаш масалалари хусусида СССР ва АҚШ делегацияларининг музокаралари тўғрисида

Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатлари ҳукуматлари ўртасида келишиб олинганига мувофиқ 1970 йилнинг 16 апрелидан 14 августигача Вена шаҳрида стратегия қуролларини чеклаш масаласига доир музокаралар бўлиб ўтди. СССР делегациясига СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. С. Семёнов, АҚШ делегациясига қурол-яроғ ва қуролсизланиш устидан назорат қилиш агентлигининг директори Ж. Смит бошчилик қилди.

Ахборотда айтилишича, музокаралар чоғида стратегик ҳужум қилиш ва мудофаа қилиш қуролларини чеклаш билан боғланган масалалар кенг доираси батафсил кўриб чиқилди. Фикрлашиб олиш ҳар иккала томонга фойдали бўлди ва муҳокама қилинган масалаларнинг бир қанча жиҳатлари юзасидан ҳамжиҳатлик даражасини оширишга имкон берди.

Ҳар иккала делегация стратегия қуролларини чеклаш вазифасига амал қилган ҳолда музокараларни давом эттириш ниятида эканлигини изҳор қилди. СССР ва АҚШ делегациялари ўртасидаги музокаралар 1970 йилнинг 2 ноябрида Хельсинки шаҳрида (Финляндия) яна бошланиши тўғрисида келишиб олинди.

# ПАРТИЯ АХБОРОТИ

### ◆ СУРЪАТ НЕГА СУСТ

Сирдарё область партия комитети бюроси Еттисой район хўжаликларида ғўза ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари парваришининг бориши ва Пахтакор район меҳнаткашларининг 1970 йил ҳосилини асосан машиналар ёрдамида териб олиш ҳақидаги ташаббусини кенг ёйдириш соҳасида амалга ошираётган тадбирлари ҳақидаги масалани муҳокама қилди. Бюро қуйидагиларни алоҳида таъкидлаб ўтди: районда ғўза парваришининг ҳозирги аҳволи мутлақо талабга жавоб бермайди. Майдонларни ёввойи ўтлардан тозалаш, суғориш ва культивациялаш суръатлари паст. Бу ҳол айниқса Абай номли, «Партия XXII съезди», «Путь к коммунизму» колхозларида, Ленин номли, «Красная звезда», «Еттисой» совхозларида кўзга ташланмоқда.

Районда 242 та чеканка қилиш машинаси мавжуд. Улардан атиги 52 таси ишга тўғрилаб қўйилган Машина теримига тайёргарлик борасида қилинаётган ишлар ҳам ўлда-жўлда. 556 агрегатдан 148 таси ремонтдан чиқарилган, холос.

Ремонт ишларида 450 киши иштирок этиши керак эди. Ҳозир эса бор-йўғи 120 киши қатнашмоқда.

Область партия комитети районда ғўза парваришини кучайтириш, янгиариқликлар ва пахтакорликлар ташаббусини кенг қулоч ёйдириш, чеканка қилиш ва пахта териш машиналарини мавсумга тўла тахт этиб қўйиш юзасидан тегишли қарор қабул қилди.

### ◆ ЛЕКТОРЛАР ҲАФТАЛИГИ

Еттисой районида лекторлар ҳафталиги ўтказилди. Ҳафталикда республика «Билим» жамияти ва область лекторларидан 20 киши иштирок этди. Лекторлар районнинг ҳамма хўжаликларида, бўлимларда, бригадаларда бўлишиб, меҳнаткашлар орасида КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорлари ва бошқа мавзуларда лекция ва суҳбатлар ўтказдилар. Лекторлар орасида санъатшунослик фанлари кандидати М. Г. Ноткин, филология фанлари кандидати К. Бектургенов, республика илмий-атеизм уйининг лектори И. Дюйценов, Сирдарё давлат педагогика институтининг бир группа ўқитувчилари бор.

### ◆ «БОЛАЛАРИНГИЗНИНГ ОТАСИ» МУҲОКАМАДА

Яқинда Каттақўрғон шаҳар партия комитети сиёсий маорифи кабинети биносида маҳалла комитетлари раислари ва маданият ходимларининг семинар-йиғилиши бўлди.

Семинар-йиғилишда шаҳар партия комитетининг секретари Х. Шукурова «Совет Ўзбекистони» газетасида эълон қилинган «Болаларингизнинг отаси» мақоласи ва газета саҳифаларида босилиб чиққан одоб, ахлоқ мавзуларидаги мақолаларни таҳлил қилиб берди. Шаҳар партия комитети пропаганда ва агитация бўлимининг мудири Т. Ҳакимов маҳаллаларда атеистик пропагандани яхшилаш тўғрисида гапирди. Семинарда юқоридаги мақолаларни маҳаллаларда ишлаб чиқиш учун сиёсий ахборотчилар белгиланди.

# СУСТКАШЛИК

## ПАСТДАРҒОМ РАЙОНИДА ИЮЛЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИНИ ПРОПАГАНДА ҚИЛИШГА ЕТАРЛИ ЭЪТИБОР БЕРИЛМАЯПТИ

Серқатнов асфальт йўл ёқасидаги дала шийпонидамиз. Атрофлари гулзор, узумзор, полиз пайкаллари. Пойдевори баландроқ қилиб қурилган дала шийпонининг икки томонида алоҳида хоналар мавжуд. Саҳни кенг айвон. Ундаги ҳамма нарса ўз ўрнида дид билан қўйилган.

— Бу қайси бригада шийпони? — сўрадик гулзор оралаб юрган бир чолдан.

— Еттинчи бригаданики. Исоқ Отақуловни эшитганмисиз? Шийпонимиз маъқул бўлдими, меҳмон?

— Ҳа, жуда маъқул бўлди, Чиндан ҳам бу бригада дала шийпонини ҳар қанча мақтаса арзийди. Колхоз ва бригаданинг бу йилги олган мажбуриятлари чиройли ёзиб қўйилган. Турли шиор, плакатлар мавжуд. «Қизил бурчак» ташкил этилган. Унда газета ва журналларнинг янги сонлари бор. Ота хурсанд бўлиб гапирди:

— Бу ерга аъзолар келишади, овқатланишади... Радиомизнинг «қулоғи»ни бураб, концерт эшитамиз. Ўқишхонлик бўлади. Муродов деган табелчимиз бор. Ўзи агитатор. Кундалик воқеалардан гапириб беради, отасига минг раҳмат унинг.

Райондаги «Ўзбекистон» колхозининг Б. Эрназаров, О. Раҳимова, Р. Ҳатамов ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ҳам худди шундай намунали, оммавий-сиёсий ишларнинг марказига айлантирилган дала шийпонини кўрасиз. Колхоз қишлоғининг марказида эса кўп кишилик клуб бор. Уларда кунора кинокартиналаар кўрсатилади. Клуб қошида «Бахт» уйи, маданият университети ишлаб турибди.

«Комсомол», «Москва», «КПСС XXII съезди», Куйбишев номли колхозларда ҳам бевосита дала шийпонларида оммавий-сиёсий ишларни авж олдириш учун етарли шарт-шароитлар яратилган. Район маданият уйи қошидаги халқ театри, автоклуб ташаббуси билан ана шу колхоз клубларида ва типовой дала шийпонларида лекция ва суҳбатлар уюштирилмоқда, концертлар кўрсатилмоқда.

Лекин умуман районда меҳнаткашлар орасида агитация-пропаганда ишлари тузук авж олдирилмаётир. Тўғри, район партия комитети КПСС Марказий Комитети июль Пленумининг қарорларини пропаганда қилиш юзасидан бир мунча тадбирлар белгилади. Агитаторлар, сиёсий докладчилар, бошланғич партия ташкилоти секретарлари иштирокида семинар-кенгашлар ўтказилди. Пленум ҳужжатларини ўрганиш юзасидан хўжаликларга район активлари ҳамда сиёсий ташкилотчилардан 260 киши юборилди. Коммунист ва комсомоллардан, қишлоқ ўқитувчиларидан иборат 540 агитатор бу муҳим ишга жалб этилди. Бироқ уларнинг жойларда олиб бораётган оммавий-сиёсий ишларининг таъсирчанлиги устидан назорат қилиш яхши йўлга қўйилмаган. Район партия комитетидаги ўртоқлар Ленин номли колхозда бу соҳада намунали иш қилинмоқда, дейишди. Аслида эса бунинг тескариси бўлаётир. Колхоз партия комитетининг ҳисобида 100 дан ортиқ коммунист туради. Шундай кўп сонли коммунистлар бўлган партия ташкилотида апрель, май, июнь ойларида партия йиғилиши ўтказилмаган. КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини муҳокама қилишга бағишланган кейинги йиғилишга ҳам пухта тайёргарлик кўрилмаган. Колхоз партия комитетининг секретари ўртоқ Н. Раҳмонов шу йиғилишда ким қандай масалани кўтариб чиққанлигини айтиб беролмади.

Партия комитети ва колхоз правлениесининг (раиси Қосим Очилов) мўл пахта ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш юзасидан олиб бораётган ишлари ҳам кўнгилдагидек эмас. Йирик хўжаликда гўшт, сут тайёрлаш планлари бажарилмаётир. Пландаги 400 ўрнига 224 дона қоракўл тери етказиб берилган, холос. Кейинги кунларда ғўза парвариши ҳам сусайиб кетди. Масалан, июль ойининг иккинчи ўн кунлигида ҳар куни 35-37 трактор ғўза қатор ораларини культивация қилган бўлса, ҳозир уларнинг миқдори 14-15 дан ошмаётир. Бу колхоз бир неча йилдан бери пахта тайёрлаш планини бажармайди. Ўтган йили давлатдан қарийб 1000 тонна пахта қарздор бўлиб қолди. Шунга қарамай, ҳосилга ҳосил қўшишнинг ҳал қилувчи ҳозирги кунларида ҳам айтарли сафарбарлик сезилмаётир.

Колхознинг 15 та пахтачилик бригадасидан 11 тасида дала шийпони мавжуд. Баъзилари номигагина бор. Правление идораси ёнидаги Раззоқ Файзиев бошлиқ 8-бригада дала шийпонида туш пайтида ҳам ҳеч ким бўлмайди. Чунки бу ерда колхозчиларга қулай маданий-маиший шароитлар яратилмаган, бригада шийпони оммавий-сиёсий ишларнинг марказига айлантирилмаган.

Райондаги «Правда», «Память Ленина», «Ленинизм», Киров номли колхозларда «Улус», Ильич номли совхозларда ҳам оммавий-сиёсий ишларни ҳозирги кун талаблари даражасида деб бўлмайди. «Ленинизм» колхозидаги 10 та пахтачилик бригадасидан фақат 3 тасида дала шийпони бор. Колхоз партия ташкилоти йил бошидан бери 4 марта йиғилиш ўтказган. Лекин уларнинг бирортасида оммавий-сиёсий ишлар, агитколлектив, сиёсий ахборотчи ва агитаторлар ишига доир масала муҳокама қилинмаган.

Карл Маркс номли колхоз партия комитетининг секретари ўртоқ Н. Жумабоев биз билан суҳбатда КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини пропаганда қилиш юзасидан қандай тадбирлар амалга оширилаётгани тўғрисида ҳеч нарса айтолмади.

«Билим» жамияти район ташкилотига коммунист Суюн Маҳмудов раҳбарлик қилади. Ташкилот атрофига 363 киши аъзо бўлиб уюшган. Бу катта куч, албатта. С. Маҳмудов ана шу аъзолар билан қандай ишлаётганлиги, уларнинг лекция пропагандасида иштироки ҳақида бирорта ишончли факт келтиролмади.

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини чуқур тушунтириш ва пропаганда қилишда лекторларнинг роли бениҳоя катта. Уларни июль Пленумига оид зарур материаллар билан қуроллантириш керак. «Билим» жамияти район ташкилоти эса айтарли иш қилмаётир. Лекторлар, агитаторлар, сиёсий ахборотчи ва сиёсий докладчиларнинг Пленум материалларини кенг оммага етказишдаги фаолиятларига етарлича баҳо берилмаётир. Колхозчилар, совхоз ишчилари ўртасида қизиқарли суҳбат ва мароқли лекциялар уюштиришда район партия комитети ҳам сусткашлик қилмоқда.

Район партия комитети оммавий-сиёсий ишларни жонлантириш, айниқса, КПСС Марказий Комитети июль Пленуми ҳужжатларини кенг пропаганда қилиш ва чуқур ўрганиш соҳасида олиб борилаётган ишларни таҳлил қилиб, йўл қўйилган камчиликларни тезда бартараф этиш тадбирларини белгилаши керак. Муҳим сиёсий аҳамиятга эга бўлган бу ишни авж олдиришда сусткашлик қилиб бўлмайди.

**Л. ЭРГАШЕВ,**
**«Совет Ўзбекистони» мухбири.**

# ЗАРДЎЗЛАР

Бухорони ҳақли равишда музей шаҳар деб атайдилар. Бухорода тарихий бинолар, мақбара, минора, масжид, мадрасалар беҳисоб. Уларнинг ҳар бир пештоқи, ғиштида юксак халқ санъати, ижоди, диди, туйғуси, ғам-андуҳи яширинган. Ҳар бир бино қаршисида тўхтаганингда узоқ жим қоласан, хаёл оғушида қолиб кетасан, ўзлигингни унутиб, олис тарих сўқмоқларидан танҳо юриб кетаётгандай бўласан, киши. Қаршингда кўҳна тарих китобининг заъфарон саҳифалари варақланаётгандай, иқболи нигун қизлар, толеи паст ҳунармандлар нолиш қилаётгандай...

Ситораи моҳи хосса саройидаги усталарнинг қўли билан ишланган нақш безакларни кўриб ота-боболарга, уларнинг эҳсонга тўлиқ қалби, ижод ва маҳоратга ҳазина донишмандлиги қошида бош эгиб таъзим эттинг келади. Сарой деворлари елимли сир билан безатилган ва ганчга ўйилиб ясалган нақшлари кишини ҳайратда қолдиради.

Амир Олимхон қароргоҳи — Аркнинг ичида ҳозирги кунда область ўлкани ўрганиш музейи ташкил этилган. Музейга 20000 дан ортиқ экспонатлар қўйилган. Ер қаърига кўмилиб кетган «Чил духтарон» (қирқ қиз) ҳарамида қидириш, қазиш ишлари давом этаётир. Музейда Бухоронинг қўли гул ҳунармандлари ишлаган чинни, мис идишлари ҳам сақланаётир. Ўз санъати, ҳунари билан жуда кўп хорижий мамлакатларни ҳайратга солган усталар, хунармандларнинг санъатига таҳсинлар. Музей гавжум. Сайёҳлар хон замонидан қолган кимхоб, зарбоб чопонларни чанқоқлик билан. томоша қилар, суратга олишарди. Музей директори Зуҳро Иброҳимова ноёб бир зарбоб чопонни кўрсатди. Чопон хоннинг энг сўнгги буюртмаси бўлиб, зар, дур, бриллиантлар билан безатилган. Чопон эндигина тикилгану жовон тўридан жой олгандай турибди. Хон уни буюриб тиктирган, лекин кийишга улгурмаган. Хон чопонининг ажойиб безаклари, нозик зар толалари, тикувчининг моҳир санъат устаси эканидан далолат бериб турибди. Чопон сайёҳларнинг ҳам диққатини тортди. Савол-жавоблардан сўнг маълум бўлдики, чопон хоннинг махсус зардўз тикувчилари қўли билан тикилган. Уларнинг баъзилари эса ҳозир ҳаёт, Бухорода яшайди. Бир зарбоб чопон баҳона бўлди-ю, Бухоро зардўзлари билан танишиш иштиёқи туғилди. Кўҳна Бухоронинг Мирдўстим маҳалласида яшовчи 70 ёшли Ғафур ота Муҳаммедов билан танишиш бахтига муяссар бўлдик. Ота амир Олимхоннинг ўша сўнгги чопонини тикишда қатнашган уста зардўзларнинг бири экан. Унинг нурсиз кўзлари ўтмишнинг не-не ҳасратли китобини ўқиган, чайир бармоқлари эса не-не кимхоб чопонларга зар қадаган экан?

— Бухоро зардўзлиги ҳақида билишни истардик, — илтижо қилдик отахонга.

— Бухорои азимда ҳар бир тирик жон ҳунар эгаси, кўпчилик эркаклар зардўз бўлган,— ҳикоя бошлади у.

— Нега энди зардўзлик билан аёллар эмас, эркаклар шуғулланган?

— Аёллар фақат ичкари, қозон-товоқ учун яратилган. деган тушунча билан яшарди ҳамма. Отам Мирза-Муҳаммад ҳам зардўз бўлган. Отам хоннинг буюртмаларини тикиб берган чоғларида мен 17 ёшли йигитча эдим. Отамга қарашиб юрардим. Хоннинг жомега киядиган чопонини, салла ва этикларини ҳам зар билан безаб тикардик.

— Ҳозирги ишларингиз қандай?

— Ҳозир ҳам зардўзман. Минглаб шогирдларим бор. Пенсия оламан. Ёшларга ҳунаримни ўргатганим учун ойлик ва мукофотлар олиб тураман. Зардўзлик ҳунари ғоят нозик ва бебаҳо ҳунар. У фақат қўл билан, кўз, зеҳн, завқ билан бажарилади. Киши юрагидаги завқ, ишқ кўз ва қўл орқали зар арқоқларга кўчади. Дунё бозорида довруғ таратган, Эрон, Афғонистон, Покистон, Ҳиндистон, Хитой, Япония ва бошқа кўпгина мамлакатларга экспорт қилинаётган ноёб буюмлар Бухоро зардўзлари қўли билан тикилаётир. Эндиликда Бухорода зардўзлар фабрикаси бор. Ғафур ота зардўзларнинг ишига бош-қош, сардорлик қилмоқда. У жуда кўп зардўз усталарни қидириб топди, фабрика атрофига тўплади. Уй-рўзғор ишидаги қиз-жувонларни тўплаб зардўзлик ҳунарини ўргатди.

Ғафур отанинг ҳикоя қилишича, илгари зардўзлик Бухоро амирининг шахсий мулки бўлган. Амир зардўзликдан жуда катта даромад оларди. Шаҳарда зардўзлик тараққий этган бўлиб, Бухоронинг зарбоп тўнлари Шарқда жуда машҳур бўлиб кетган.

Революциядан сўнг зардўзлар бир фабрикага жалб этилди. Меҳнат аҳли катта ўнғайликларга эга бўлди. Зардўзлик санъати ерда икки букилиб ўтирган ҳолда эмас, столда, станоклар воситасида қулай шароитда бажариладиган бўлди. Фабрикада ҳозир 560 хотин-қиз зардўзлик ҳунари билан банд. «Гулноз», «Товус», «Наврўз» каби зар дўппи нусҳалари нафис ва гўзаллиги билан диққатни тортади.

Фабриканинг попоп цехида тикилган духоба, атлас чойшаблар, гулдор палаклар тўйхоналар, келинчаклар уйи тўрининг зийнати ва безагидир. Фабрика маҳсулотларига чет элларда талаб жуда катта. Зардўзлар ўзлари тиккан ажойиб ноёб буюмлар билан халқаро ярмаркаларда довруғ таратди. Японияда ўтказилган ЭКСПО-70 кўргазмасида қатнашиб, шуҳрат қозонди.

Сўнгги йилларда фабрика айниқса ўсди. Зардўзларнинг сафида Ленин ордени, Меҳнат Қизил Байроқ ордени, «Ҳурмат белгиси» ордени ва Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фаҳрий Ёрлиқларини олишга сазовор бўлган уста чеварлар кўп.

Яқинда Бухорода Совет ҳокимиятининг ўрнатилганига 50 йил тўлади. Бухоролик зардўзлар юбилейни муносиб кутиб олиш учун ҳозирлик кўришяпти. Зардўзлар зар билан безатилган панноларнинг янги-янги нусҳалари устида ишламоқдалар. «Ҳосил тўйи», «Аноргул», «Гирих» каби санъат намуналари қаторига яна ажойиб гўзал санъат дурдоналари қўшилади. Асрлар давомида ўз ноёб санъати билан жаҳонга донг таратиб келган Бухоро зардўзларининг нозик қўллари дард кўрмасин.

**Эътибор ОХУНОВА.**
**Бухоро шаҳри.**

**БУХОРО зардўзлик фабрикасининг чеварлари тиккан дўппиларига ҳавасингиз келади. Суратда: фабрика чеварларидан Р. Қўлдошева ва М. Темуровалар зар дўппиларни кўздан кечиришмоқда.**

А. Тўраев фотоси.

## НАВБАТ — МАЖБУРИЯТГА

Босмахонамиз коллективи В. И. Ленин туғилган куни — 21 апрелда маҳсулот ишлаб чиқариш ва харид қилиш ярим йиллик планини бажариб бўлган эди. Кечагина йиллик планни ҳам уддаладик. Бир сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш учун планлаштирилган 85 тийин ўрнига 63 тийин харжланмоқда. Фойда олиш плани яна ҳам ортиғи билан адо этилди.

Эришган ютуғимизда линотипчи Э. Жўраев, ҳарф терувчи Т. Рамазонова, Н. Салимова, С. Ҳакимова, печатник А. Акромовларнинг муносиб ҳиссаси бор. Улар иш топшириқларини 120-140 процентдан бажариб, ўрнак кўрсатишяпти.

**Х. ЭШҚУРБОНОВ,**
**Бойсун район босмахонасининг директори.**

## БОҒБОНЛАР ЮТУҒИ

Уйчи районининг миришкор боғбонлари давлатга мева сотиш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Тайёрлов пунктларига 240 тонна юқори сифатли мева етказиб берилди. Жданов номли, «Ленинград», Ленин номли, Охунбобоев номли ва бошқа кўпчилик колхозлар мева тайёрлаш топшириғини икки-уч баравар қилиб адо этдилар. Район хўжаликларида яна бир ярим-икки план миқдорида мева тайёрлаш ва давлатга армуғон этиш учун қизғин кураш кетяпти.

**А. ДЕҲҚОНОВ.**

# ДАРДНИНГ КЕЛИШИ ОСОН...

## *Шифокор маслаҳати*

Совет Иттифоқида ҳар йили тўққиз миллиард банкага яқин консерва ишлаб чиқарилади. Улар сабзавот, мева, гўшт ва сут маҳсулотларидан тайёрланади. Халқнинг талаб ва эҳтиёжига боғлиқ равишда йил сайин уларнинг турлари ҳам, сони ҳам ортиб боряпти.

Озиқ-овқат маҳсулотларининг бузилишига, асосан, микроорганизмлар сабабчи бўлади. Улар озиқ-овқат моддаларини парчалаб юборади, бузади. Агар микроорганизмлар ҳаёти учун керакли шароитлар йўқ қилинса, уларнинг фаолияти вақтинча тўхтайди. Озиқ-овқат маҳсулотларини қуритиб, музлатиб, совитиб сақлаш усуллари ана шунга асосланган. Чунки, микроорганизмлар фақат сувда эриган моддалар билан озиқланади. Паст ҳарорат эса уларни вақтинча қотириб қўяди. Лекин қуритилган моддаларга сув қўшилганда ёки музлатилган маҳсулотларни уй ҳароратигача иситилганда микроблар тириладн ва яна бузилиш хавфи туғилади.

Стерилизация (қайнатиб, микроблардан тозалаш) йўли билан тайёрланган консерваларда микроблар ўлади ва бундай маҳсулот оғзи беркитилган идишларда узоқ вақтгача бузилмайди. Мевалар юз даражагача, гўшт ва балиқ эса 120 даражагача иситилади ва бу жараён 20-30 минут давом этади.

Стерилизациядан сўнг банка ичида тирик микроблар қолмайди. Яхшилаб беркитилган банканинг ичига ташқаридан микроблар тушиш хавфи йўқолади ва бундай консервалар йиллар мобайнида яхши сақланади.

Консервалар каллориялилиги ва ўзидаги оқсиллар, ёғлар, карбон сувлар, минерал элементларининг миқдори бўйича шу консерваларни тайёрлаш учун ишлатилган озиқ-овқат маҳсулотларига яқин бўлади. Баъзан тайёрланаётган консерваларга ёғлар ва шакар қўшилиши сабабли каллорияси ортиқроқ бўлиши мумкин. Консерваларлардаги витаминларнинг миқдорига келсак, илгарилари консерва тайёрлаш ва стерилизация қилиш натижасида витаминларнинг кўп қисми бузилиб кетади, деб ҳисобланарди. Текширишлар шуни кўрсатдики, консервалар тайёрланаётганда витамин «С»нинг миқдори 25 процентгача камаяди. Қайнатилганда эса озиқ-овқат моддалари таркибидаги «С» витаминининг 45-55 проценти парчаланиб кетади.

Консерваларнинг кўпчилигини, шу жумладан, сабзавот—мевали, гўштли, балиқли ва бошқаларни оддий шароитда ҳам сақлаш мумкин. Улар ҳарорат 0 даражадан 20 даражагача бўлганда узоқ вақт сақланади. Сут ва сут маҳсулотлари, шакар билан қуйилтирилган кофе, какаолар учун 5 даражадан 20 даражагача бўлган ҳарорат меъёр ҳисобланади. Консерваларни узоқ вақт сақлашда ҳаво қуруқлигининг аҳамияти катта. Юқори намликда металл банкалар ёки уларнинг қопқоқлари занглаб қолиши, яъни каррозияга учраши мумкин. Бу консерва банкаларининг герметиклигини (бутунлигини) бузади ва консерванинг бузилишига сабаб бўлади. Шунинг учун консерваларни қуруқ ва нисбий намлиги 70-75 даражада бўлган жойда сақлаш мақсадга мувофиқдир.

Консерваларни ишлатишдан олдин, уларнинг бузилмаганлигига ишонч ҳосил қилиш керак. Бунинг учун банкани 70-80 даражагача иситилган сувга 5-7 минутча чўктириб қўйиш керак. Агар сув устида банкадан чиққан ҳаво пуфакчалари пайдо бўлса, у ҳолда консервани овқат учун ишлатиш мумкин эмас.

Банка қопқоғи очилганда консерваларнинг тўйимлилигига ва киши соғлиғига таъсир қилмайдиган ҳолатлар ҳам учраши мумкин. У оқсил моддаси билан бой бўлган гўшт, балиқ консерваларида кўп учрайди. Шу каби банканинг оғзи атрофида пайдо бўлувчи қорамтир ранг зарарсиздир.

Оғзи очилган консерваларни иложи борича қисқа муддат ичида истеъмол қилиш тавсия этилади. Чунки унда оксидланиш жараёнлари кучайиши ва микроблар кўпайиши мумкин. Бундан ташқари очилган консерваларни шиша ёки чинни тақсимчаларга солиб, холодильникларда ёки салқин жойларда сақлаш керак. Акс ҳолда ундан заҳарланиш ҳеч гап эмас.

Шундай қилиб, консервалар мазали ва тўйимли овқат бўлиб ундан ҳар хил шароитда, йилнинг барча фаслларида фойдаланса бўлади. Айниқса, ёз ойларида узоқ сафарга чиқувчиларга жуда қўл келади.

Ҳозирги пайтда ҳар хил сабзавот мевалардан оилавий шароитда консерва тайёрлаш оммавий тус олган. Консерва тайёрлаш учун ишлатиладиган маҳсулотлар бузилмаган ва сараланган бўлиши, уларни консерва тйёрлашдан олдин яхшилаб ювиш, кейин стерилизация қилиш ва қайнатилган банкаларга жойлаб, қайнатилган қопқоқлар билан беркитиш керак. Тайёр бўлган консерваларни эса салқин жойларда, ертўлаларда сақлаш мақсадга мувофиқдир.

**А. ШАЙХОВ,**
**Тошкент медицина институти овқатланиш гигиенаси кафедраси ассистенти.**

# ХАТЛАРИНГИЗГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

**УРТОҚ Ҳ. ЖУРАБОЕВГА**
**Наманган шаҳри**

Тошкент шаҳар справка бюролари ишини яхшилаш зарурлиги ҳақидаги хатингиз шаҳар ижроия комитетининг аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармасида муҳокама қилиниб, кўрсатилган камчиликларни тугатиш учун аниқ тадбирлар белгиланди.

Жумладан, шаҳарнинг ҳамма районларида справка бюролари очиш, уларни телефонлаштиришга қарор қилинди.

**УРТОҚ М. ОТАБЕКОВГА**
**Боёвут район, «Ленинизм» колхози**

Колхозчиларга газета ва журналлар, хатлар ўз вақтида етказиб борилмаётгани ҳақида ёзган эдингиз. Район алоқа бўлимининг мудираси М. Ҳидировага, почтальон К. Тошпўлатовга қаттиқ ҳайфсан эълон қилинди ва сиз хатингизда кўрсатган камчиликларни бартараф этиш учун қатор тадбирлар белгиланди.

**УРТОҚ Қ. ТУЛАГАНОВГА**
**Жарқўрғон район, «Правда» номли мактаб**

«Шарқ юлдузи» колхози территориясида 1965 йилда қурила бошлаган мактаб биноси ҳали ҳам битказилмаганлиги тўғри. Мактабда ўқув-тарбия ишларининг кўнгилдагидек эмаслигига ҳам сабаб шу.

Район ижроия комитети мактаб биносининг битмай қолган қисмини қуриб ишга тушириш ҳақида колхоз правлениесига кўрсатма берди. Толстой номидаги мактабда нормал дарс машғулотлари ўтиш ва синфдан ташқари ишларни йўлга қўйиш тадбирлари белгиланди.

**УРТОҚ Қ. ТАСАНОВГА**
**Орджоникидзе район, Қибрай қишлоқ Совети**

«Қизил Ўзбекистон» колхозининг Будённий номли участкасида телефон алоқаси яхши ишламаётгани ҳақидаги хатингиз район ижроия комитетида кўриб чиқилди ва тегишли чоралар кўрилди. Телефон алоқаси ҳозир мукаммал ишламоқда.

# Адабиёт ва санъат саҳифаси

* Бадиий очеркчиликни ривожлантириш — муҳим вазифа.
* *Поэзия дафтаридан янги саҳифалар.*
* «Тошкент—нон шаҳри» фильми ҳақида мулоҳазалар.

## ҲАЁТБАХШ МАВЗУ

КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми қарорлари — қишлоқ хўжалигимизни ғоят тез суръатлар билан ривожлантиришнинг аниқ, мукаммал, ҳаётий дастуруламалидир. Шунинг учун ҳам у умумхалқ диққат-эътиборида турибди. Ундаги ҳар бир фикр рақам ва мулоҳаза совет кишисини — ишчини, колхоз-совхоз аҳлини, зиёлиларни бирдай тўлқинлантиради. Бу қарорлар коммунистик фаровонлик яратиш. Ўроқ ва Болға ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш, мамлакатимизнинг моддий ва маданий тараққиётини кескин юксалтириш масалаларини ўз ичига олади. Уларда ифода этилган ана шу оламшумул фикрларни кенг пропаганда қилиш, уларни кенг меҳнаткаш омманинг қалбига, онгига чуқурроқ етказиш бутун идеология фронти жангчиларининг, жумладан бадиий интеллигенция ходимларининг ҳам юксак гражданлик бурчидир.

Ўзбекистон Ёзувчилар союзи партия ташкилотининг навбатдаги мажлиси ана шу масалаларга бағишланди. Унда Ёзувчилар союзи правлениеси раисининг ўринбосари Раҳмат Файзийнинг доклади тингланди.

Докладда бадиий сўз усталарининг бугунги фаолияти, Пленум қарорларидан келиб чиқадиган вазифалари ҳақида батафсил фикр юритилди.

Адабиётимизнинг энг жанговар, ҳозиржавоб жанрлари бўлган бадиий публицистика ва очерк халқ ҳаётига актив аралашувнинг энг хос ва мос формаларидир. Адабиётимиз тараққиётининг турли босқичларини кўздан кечирсак, бу жанрларнинг ҳамиша олдинги маррада бўлганини, меҳнат кишиларининг қаҳрамонона фаолиятини, ҳаётимиздаги улкан ўзгаришларни ифода этишда адибларимиз улардан муваффақиятли фойдаланганини кўрамиз. Биргина мисол: оташин шоир Ҳамид Олимжоннинг илғор колхозчи аёл Зайнаб Омонова ҳақидаги очерки, кейинчалик «Зайнаб ва Омон» номли ўлмас достоннинг майдонга келишига йўл очган эди. Бундай мисоллар оз эмас.

Бироқ кейинги пайтда вақтли матбуот саҳифаларида эълон қилинаётган айрим материаллар ғоявий ва бадиий савияси жиҳатидан, замондошимизнинг меҳнат жасорати ва бой маънавий дунёсини ифода этиш, ҳаётий проблемаларни дадил кўтариб чиқиш жиҳатидан очерк ва публицистика жанрлари олдига қўйилаётган юксак талабларга жавоб бера олмайди. Улар кўпинча қисқа командировка ҳисоботлари, оддий йўл таассуротлари доирасида қолиб кетаётир. Бугунги кунимизнинг олижаноб вазифалари адибларимиздан катта маҳорат билан ёзилган, ҳаётни чуқур таҳлил этувчи, юксак партиявий руҳ билан суғорилган асарлар ижод этишни талаб қилмоқда.

Доклад юзасидан музокарага чиққан ёзувчилар — Лазиз Қаюмов, Мирмуҳсин, С. Бородин, Ш. Саъдулла, Ҳ. Назир, Б. Пармузин, Д. Файзи, О. Холдор, Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти директори Т. Рустамов ва бошқалар бу ҳақда қизғин муҳокама юритдилар.

Ёзувчилар союзи коммунистларининг очиқ партия мажлиси КПСС июль Пленуми ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIX пленуми қарорларини якдиллик билан маъқулловчи қарор қабул қилди.

## ҚИРҒИЗ ДАФТАРИДАН

МИРТЕМИР.

Бу тизмалар «Қирғиз дафтари»дан. Ўзбек адабиёти ва санъати ўн кунлиги хотиралари. Маълумки, бу йил ёз бошида қардош қирғиз ўлкасида бўлган эдик. Қирғиз дўстлар бизга ўз юрти, ўрмонлари, экинзорлари, юксак тоғлари, давлати — жумҳуриятини яхши китоб варақларидай очиб кўрсатди у кунларда. Бу ҳаммаси бирон учрашув ё воқеа янгроғи бўлиб дунёга келган сатрлардир. Масалан, Жалолобод шаҳрида Улуғ Ватан урушига аталган она ҳайкалига гулчамбар қўйганимизда «Азалик» шеъри қоғозга тушди. У шундоқ қуйма ва тоғ мазмунли ҳайкал эдики, уни кўрганда ҳар қандай тошбағир одамга ҳам титроқ тушади.

«Тўқтағулга» сарлавҳали тизма Тўқтағул қишлоғида («Кетмонтепа») қирғиз халқининг оташин куйчиси Тўқтағул Сотилган ўғли ҳайкали ёнида тўқилган эди. Маълумки, Тўқтағул исёнкор шоир. Қувғунларда юришга мажбур бўлган шоир Тўқтағул ҳақидаги шеър ҳам илк марта ўша ерда учрашувда ўқилган эди.

«Бовурдошлик» ва «Базм» шеърлари Қораолма ўрмонида, бепоён ёнғоқзор, бодомзор, олмазорда — тунги шўх ва қувноқ базмдан сўнг қоғозга тушди. Қирғиз одати бўйича сой бўйида, сайхонда кечаси аланга ёқилиб, теварагида базм бўлганини тасвирга олдим.

«Оҳ, менинг юрагим» хайрлашув дастурхони устида дунёга келди. Қирғизистон умрбод эсдан чиқмас таассурот қолдирди менда.

### Азалик

(Жалолобод шаҳар хиёбонида, мангу олов ёнида йиғлаб турган она ҳайкалига бағишлаганим)

Мотамсаро она ҳей, кўтар эгик бошингни,
Оқ сочинг силагани келдик бугун биз ахир.
Қайрилиб бир қарагин, тўкмагин кўз ёшингни;
Сенга умр тилагани келдик бугун биз ахир.
Жафодийда она ҳей, кўтар эгик бошингни,
Сочларингни йиғиб ол, бир зум қара, онажон,
Нолангни бас қил бир зум, артиб ол кўз ёшингни,
Бир зум жилмайишингдан айланиб кетсин жаҳон...
Узлуксиз йиғлашдасан расо йигирма беш йил,
Ушани, ёлғизингни кутасан ҳануз-ҳануз.
Бўзлашингдан сел бўлди, ўт бўлди тағин кўнгил,
Қабр бошида наҳот қон ютасан ҳануз-ҳануз.
Кўзларинг йўл устида расо йигирма беш йил,
Ёлғизинг шу юрт учун ёш кетди эссиз-эссиз.
Наҳот юз йил ўтса ҳам синажак кўнглинг чил-чил,
Кўз ёшларингдан ахир пайдо бўлмасми денгиз?
Йиғлама...
Йўқ, йиғлагин! Кўз ёшинг денгиз бўлиб,
Аждаҳоларни ютсин беомон наҳанглари.
Йиғлама...
Йўқ, йиғлагин! Кўз ёшинг денгиз бўлиб,
Сўнсин жанг ёнғинлари, ёвуз—ғирром жанглари.
Йиғлама...
Йўқ, йиғлагин! Титрасин чексиз олам,
Дарё-дарё оқмиш қон олам ёдида турсин.
Йиғлаки, онасини йиғлатмас бўлсин одам,
Бахт ҳам, қут ҳам, ёруғлик яшил водийда турсин.
Мен учун ҳам кўз ёш тўк, йиғлагин мен учун ҳам,
Мен ҳам ўша ўғлингдай жўн бир жангчи бўлганман.
Мен учун ҳам кўз ёш тўк, йиғлагин мен учун ҳам,
Мен ҳам тўрт йил ичида қирқ тўрт йўла ўлганман.
Агар мен ўлмасайдим, биз ўлмасайдик агар,
Шу олис шаҳрингни ҳам босарди яъжуж-маъжуж.
Оқ сочингдан осарди, булғарди у энағар,
Кемириб ташлар эди мўрмалах янглиғ ғуж-ғуж.
Йиғла...
Йўқ, йиғламагин! Тик кўтаргин бошингни,
Оқ булутдай сочингни силай деб келдик бугун.
Йиғла...
Йўқ, йиғламагин! Бас қилгин кўз ёшингни,
Сенга тағин умрлар тилай деб келдик бугун.
Йиғлама — ҳей, йиғлама! Кўтаргин тик бошингни,
Фарзандлик ва қалб бурчин айтай деб келдик ахир.
Йиғлама — ҳей, йиғлама! Бас қилгин кўз ёшингни,
Сени Дунё Онаси атай деб келдик ахир.
Пойингда ёнар олов, бир оловки мангулик,
Уша ўғиллар учун ёдгорлик то дунё бор.
Олам-олам маъно бор оламлар ўргангулик,
Асримнинг олов шеъри — олов китоб-шуъладор.

* * *

Йиғлама, онажоним, бас, бағрингни тиғлама...
Йиғлама...

### Тўқтағулга

Тўқтағул оқсоқол, қалай соғмисиз?
Ҳамон суқланасизми водий кўркига,
Эртак каби водийнинг яшил бўркига,
Кетмонтепамисиз, қоятоғмисиз?
Тўқтағул оқсоқол, эй исёнкор жон,
Бизни сотгандилар,
Бизни сотгандилар жуда ҳам арзон,
Не-не ёрқин умр бўлганди хазон,
Бизни жаҳаннамга отгандилар...
Бизни сотгандилар сариқ чақага,
Бизни сотгандилар шум бозорбонлар,
Оқ пошшо, кўк пошшо, бек, зодагонлар,
Панжалар тақалган эди ёқага.
Бизни сотгандилар, қўлларда бўғов,
Юртдан Сибиргача сурилар эдик,
Ғазаб қамчисида урилар эдик,
Олис ғурбатларда — оёқда тушов.
Шундоқ, алп оқсоқол, расо кўргансиз,
Узингиз тушгансиз юртдан ҳам йироқ,
Сизни унутмади она юрт бироқ,
Неча йил занжирбанд, инграб юргансиз...
Мана, Ленин асри, ёруғ бир даврон.
Туққан тоғ бошида турибсиз тирик,
Кўрасиз — туғма халқ қадами йирик,
Қирғиз эли борар — зил юкли карвон,
Йўл донғил, равон...
Алп оқсоқол, сизга салом бергани,
Бошимиз экдани келдик у ёндан,
Узингиз хўп севмиш Ўзбекистондан,
Келдик яшил юртдан тўйиб кўргали.
Эй оташин куйчи, қўлингиз олайлик,
Асрлар ўтгуси.
Шу оқ чўққиларда ҳаёт тургайсиз.
Девкор қадамларда сафда юргайсиз.
Оғайи-иниликда мангу қолайлик.

### БОВУРДОШЛИК

Боболар бешиги—юксак яшил тов,
Бобо Қамбар—йилқичилар, чўпонлар,
Эй менга жигарбанд, суюк инсонлар,
Манас ўзи тиккан улкан оқ ўтов,
Бовурдошлик мундоқ бўлибди,
Кўнгли эгриларнинг кўзлари куйсин,
Кўзлари ҳам гапми — ўзлари куйсин,
Даврдошлик бундоқ бўлибди.
Эртандаги жаннат шу жойми,
Қирғиз тўқайлари — парилар юрти,
Келдибой отадай қарилар юрти,
Қимиз оққан сой ҳам шу сойми...
Бовурдошлик бундоқ бўлибди...

### БАЗМ

Қуйида кўм-кўк сой шовуллар,
Сайхонда аланга ловуллар,
Олисдан ун берар овуллар,
Қўй маграр ё Кўкёл вовуллар,
Жаранглар дўстона ширин базм.

Ой юзли тушади ўйинга,
Чарх урар, ўхшар шўх қуюнга,
Гоҳ қўллар ўралар бўйинга,
Жумагул пичирлар Суюнга,
Гоҳида авж олар қувноқ назм.

Рақсдан сўнг тағин шўх тарона,
Косада оқ қимиз паймона,
Кийик кўз ғамзалар шўхона,
Соз суҳбат дўстликка баҳона,
Юлдузлар олисдан солар разм.

Лол боқар поёнсиз тўқай ҳам,
Лол боқар шалдироқ Кўксой ҳам,
Лол боқар Кунсулув, Гулой ҳам,
Бола ҳам, йигит ҳам, бобой ҳам.
Қайда бор бу давлат, бундоқ азм!

Соғинган икки эл тўйи бу,
Ҳам дийдор, ҳам дилдор куйи бу,
Минг жаннат боғининг бўйи бу,
Ҳа, Ленин ўйлаган ўйи бу,
Асрлар авж ол, ҳей қувноқ базм!

◆ ◆

Оҳ менинг боёқиш юрагим,
Қанчага бўлиндинг, қанчага?
Бир кунми, бир ой ё анчага?
Осонми шу зайл юрмагим?
Узимга не қолди?

Ох менинг бечора юрагим,
Қанчага бўлиндинг бу элда,
Оқасан ҳар куни меҳр селда,
Осонми шу зайл юрмагим,
Узимга не қолди?

Оҳ менинг шўрлик жон юрагим,
Атайин энди юз бўлагим —
Биттаси қирғизга, биттаси тожикка,
Биттаси Ёрқиной, биттаси Олтиной,
Биттаси Нозикка...
Узимга не қолди?

Оҳ менинг ўзбакм юрагим,
Майлига бўлинсанг юзга ҳам,
Бир зарра қолса ҳам бўлма кам,
Осонми шу зайл юрмагим,
Узимга не қолди?

1970.

## ҲАЁТ ИШҚИ

(СОЧМА)

Дераза ортида,
Висол иштиёқида,
Ёрини кутаётган,
Тонг оттираётган
Бир ошиқ — вафодор
Каби ҳаётга интизор
Бу шеърим.

Сўнгги қор остидан,
Қиш уйқусидан
Энди уйғонаётган,
Нурга талпинаётган,
Мўрғак бир баҳор
Каби ҳаётга интизор
Бу шеърим.

Ҳайбатли маҳлуқ-ла
Олишиш учун,
Душмани устидан
Бир кулиш учун
Ҳамлага тайёр
Бир шер наъравор
Каби ҳаётга интизор
Бу шеърим.

Маҳкам МАҲМУДОВ,

«ТОШКЕНТ — НОН ШАҲРИ» ФИЛЬМИДАН КАДРЛАР

## ИЗЛАНИШ ЙЎЛИДА

КИНО

Ўтмишни қанчалик яхши билсак, ҳозирги ҳаётимизнинг қадри-қимматига шунчалик кўпроқ етамиз. Давримиз талабларидан келиб чиққан ҳолда мавзуни ўтмишдан танлаш, бадиий образларда гавдалантириш, асарга чуқур партиявий позициядан ёндошувнинг ўз қийинчиликлари, бир қарашда кўз илғамас нозик томонлари ва қирралари бор. Шу жиҳатдан қараганда «Тошкент — нон шаҳри» фильми ўзбек кино санъати тарихида муҳим воқеадир.

Фильм мавзусида йигирманчи йилларда Волга бўйида қурғоқчилик туфайли халқ бошига тушган табиий офат — очарчилик воқеалари акс этади. Шуниси характерлики, синфий курашларда тўлғонган ҳаёт қанчалик оғир бўлмасин, очлик, тиф, эпидемия қанчалик кўп кишиларнинг ёстиғини қуритмасин, лекин экран қаҳрамонларида ёрқин келажакка ишонч туйғулари асло сўнмайди, балки тиниқ чашмадек жўш уради, мавжланади. Натижада экран асари ҳаётни улуғлаш, ҳаётни севиш ва қадрига етиш, ёрқин келажакка ишонч мотивлари билан суғорилади, замона талабларига ҳамоҳанг бўлиб юксак ғоявийлик касб этади. Фильмнинг сўнгги эпизодини кўз олдимизга келтирайлик: дон ортилган арава қишлоққа йўл олади. Эгасиз, қаровсиз, ҳувуллаб ётган кулбалар табиий офатнинг даҳшатли ҳайкалларидек кўзга ташланиб туради. Қаердандир пайдо бўлган телба чол ҳам ўкинч, ҳам қувонч, ҳам қичқириқлар билан кутиб олади. У аравадаги қопларга қўл солиб, буғдойни кафтига олиб, кўздан кечирганда ўз кўзига ишонмайди... Бошида эски дўппи, устида йиртиқ тўн, белини қийиқ билан боғлаб олган Миша Додонов ёғочдан ишланган фақирона кулбага қандайдир қўрқув, ваҳимага тушиб кириб келади. Очликдан силласи, тинка-мадори қуриган она сўнгги дамларини бошдан кечириб кўкка боқиб ётибди. — Аравада дон келтирдим, — деган ўғлига маъсумона телмурган онанинг қовжироқ лаблари шивирлаб тилга киради: — Йўлингга кўз тикиб, сенинг ўй-хаёлинг билан яшаб турибман, ўғлим...

Ана шу муштипар она кафтига тўкилган олтин буғдой қаҳрамонлар учун ер юзидаги энг ноёб, энг қимматли нарсадир. Улар ҳаётнинг ва яшашнинг рамзи, гарови бўлмиш олтин буғдойларни қайноқ юрак меҳри, милтиллаган кўз ёшлари билан эъзозлайдилар.

Фильмдаги марказий образ оиласи бошига тушган оғир кулфатдан эс-ҳушини бирмунча тезроқ таниб олишга мажбур бўлган, ўз ёшидагилардан кўра анча тийрак кўз, ўткир мушоҳадали Миша Додоновдир. Воқеалар давомида қаҳрамон характерининг шаклланиш жараёни, ўзига хос психологияси, мураккаб ички кечинмалари бизни ишонтиради, ўзига мафтун этади. У содда табиати, асл деҳқон боласи тасаввури билан рўй-рост гавдаланади. Миша Додонов ё Серёжа бўлсин, ёки дайди бола Раҳим бўлсин — булар ўз хатти-ҳаракатларида, ташқи қиёфаларида, бир-бирларига, кишиларга муносабатларида бирор ясамалик, сунъийликдан ҳолидир. Ёш ижрочилар ўзларини табиий тутадилар. Хусусан ёш ижрочилар билан ишлашда, фильмдаги ҳаққонийликни таъминлашда, йигирманчи йиллар турмушининг икир-чикиригача экранда қайта жонлантириб тиклашда фильм ижодкорларининг меҳнат машаққатлари ғоят таҳсинга лойиқ. Станция четкасида ташландиқ вагонда Миша ва Серёжанинг тунаш эпизодини эслайлик. Ўз уйларини тарк этиб катта ҳаёт билан илк бор юзма-юз келган ёш қаҳрамонлар ваҳимали тундан қўрқувга тушиб, даҳшатли дақиқаларни бошдан кечирадилар. Бунда сукунат ҳам, борлиқни ларзага келтирган локомотив ҳайқириғи ҳам қаҳрамонларнинг ҳолат-психологиясини тўлароқ очишга, чуқурлатишга хизмат қилади. Айниқса Мишанинг ҳамшира билан учрашув эпизодида фильмнинг тасвирий жиҳатдан қурилиши характерлидир. Ифодали кадрлар тилга киради. Бурқсаб ётган кенг майдон, эпидемия туфайли ёндирилган буюмлардан таралган қора тутунлар фонида ўз қопчасини ахтарган, бирор емиш излаган Додонов, тизимчаларга ёйилган оқ чойшаблар фонида Мишага халоскорлик қўлини узатган оқ кийинган ҳамшира кўзга ташланади. Ҳамширанинг тикилишида, ўйчан кўзларида, сукунатда сўзсиз боқишларида меҳрибон қалб ҳароратини сезамиз. Унинг кечинмалар дунёси, қалб ҳарорати юракдан-юракка ўтади. Гарчи эпизодик образ бўлса-да кишининг ёдида узоқ сақланиб қолади.

Фильмда муҳит тасвири ҳам санъаткорларнинг диққат марказида туради. Бир қатор эпизодларда, жумладан вагонларга чиқиш билан боғлиқ оммавий саҳналарда, паровозларга ёқилғи тайёрлаш участкасида ва бозор кўринишларида ўша қаҳатчилик йилларининг даҳшатли нафаси — ҳаққоний муҳити жонланади.

Фильмда ҳар бир эпизодик образ, ҳатто бир кўриниш бериб ўтадиган персонажлар ҳам ўз қиёмига етказилганлигига кўра, фильмдаги асосий ғояни ҳар томонлама очиш ва кучайтиришда ўзига хос ўрнига кўра, жиддий мушоҳада юритишни тақозо этади. Масалан, гармончи инвалидга ўхшаш персонажларни эслатиб ўтайлик, улар ўша муҳит кишилари, ўз индивидуал қиёфаларига эга, ҳаёт ҳақида файласуфона фикр юритадилар. Чол ўз губернияси, ўз она қишлоғини тарк этиб уруғли олиб келиш орзусида сафарга чиққан. У мўлжалдаги манзил — Тошкентга етиб боролмаслигини яхши билади. Шундай бўлсада унинг ҳаётга муҳаббати бир умрга сақланади, сўнгги дақиқагача она ерга уруғ қадаш орзу-ҳаёли билан яшайди, яхши кунлар келиб, фаровон ҳаётнинг тантана қилишига ишонч билдиради.

Фильмда Тошкент шаҳрида кечган воқеалар, бой образи билан боғлиқ эпизодлар оқилона талқинига эришади. Ўзбекистон ССР халқ артисти Ҳикмат Латипов ижросидаги бой дастлабки қарашда мулойим табиатли, қўли очиқ, инсонпарвар бўлиб кўринади. Кейинги кинокадрларда актёр ўз қаҳрамонининг ҳақиқий башарасига монанд бўёқлар топади, ўз санъатини ишга солади. Мол-дунё жазавасида хизматкор чолнинг юз-кўзи аралаш қамчи туширишдаги ёки барча хизматкорларининг хизмат ҳақларини йиғиштириб, Мишага тутқазиб, орада жанжал чиқишини кутиб, жонсараклик билан кузатиб турган пайтдаги мунофиқ, худбин, зиқна қиёфаси ишонтирарли тасвирланади.

«Тошкент — нон шаҳри» фильми «Ўзбекфильм» киностудияси ижодий коллективининг, хусусан Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоблари кинорежиссер Шуҳрат Аббосов ва оператор Ҳотам Файзиевнинг мураккаб мавзудаги катта муваффақиятларидир. Мазкур фильм муҳим сиёсий-тарбиявий, бадиий-эстетик аҳамиятга эга. Бинобарин, ўзбек совет киноси шуҳратини оширган мазкур фильмнинг юксак мукофот — СССР Давлат мукофотига тавсия этилганлигини зўр қониқиш, мамнунлик ва якдиллик билан қўллаб-қувватлаймиз.

Борий ҲАСАНОВ,
санъатшунослик фанлари кандидати.

## ҚОВУН

ҲАЖВИЯ

Валижон қовун бозорига кетяпти. Қовунфуруш танишини учратиб у билан сўзлашмоқчи. Валижон қовунфуруш деҳқон билан бултур танишган эди...

...Сентябрнинг сўнгги кунлари. Валижон ишдан қайтатуриб, қовун бозорини айланди. Йўлакнинг икки томонига териб қўйилган қовун-тарвузнинг кўплигидан кўз қамашади. Нақ чақалоқдек келадиган узун-узун қовунлар, тўнкариб қўйилган ботмон қозондек тарвузлар бир-бирига мингашиб ётибди. Ўртада ғиж-ғиж одам: сотувчи ҳам кўп, олувчи ҳам. Саховий кузнинг ноз-неъматлари кишилар димоғига анвойи ҳидлар уфуради. Қани энди, бурун катакларинг ҳозиргидан ўн чандон кенгайса-ю, ана шу ҳидларга тўйиб, маст бўлиб ухлаб қолсанг...

Валижон анчагача бозор кезиб юрди. У илгари қовун танлашга уста эди. Аммо кейинги бир-икки йил ичида қовунлар Валижонни алдаб қўядиган бўлди. Шу селитра деган зормандa ортиқча ишлатиладиган бўлди-ю қовун-тарвузнинг ширасига путур етди. Бозордан хоҳлаган қовунингизни олишингиз мумкин. Ялламанинг «босволдиси», Мирзачўлнинг «ракетаси», Бухоронинг «дониёри», Хоразмнинг «гурваги»... Ҳамма-ҳаммаси бор. Лекин уларнинг ширин чиқишига ким кафиллик бера олади?

Валижон тўпланиб қўйилган «қизил уруғ» қовунлари ёнида тўхтади. Хирмоннинг нариги четида учи кўриниб турган қора қовун унинг диққатини тортди.

— Ҳу анави қорани олиб юборинг,— деди у. Деҳқон хирмонни айланиб ўтиб, қовунни Валижонга келтириб берди. Қовун тилимлари яшил-қора тусда, тилимлар ўртасидаги чизиқлар оч яшил тусда эди. Валижон қовунни таниди. У «Ўзбек қовунлари» китобини ўқиганидан бери анз шунақа қовунни кўрмоқчи бўлиб юрарди. Ҳажмига нисбатан анча оғир. Демак, мағзи ҳам чакки эмас...

Валижон қовуннинг нархини сўраш учун ўнг ёнига ўгирилди. Кун иссиқ бўлса ҳам бошига телпак кийиб олган деҳқон унга табассум билан қараб турган экан. Унинг бу ҳолати Валижонга ғалати туюлди.

— Ҳа, деҳқон ака, нега куласиз?

— Кулаётганим йўқ, ука,—деди сотувчи,—Сизга ҳавасим келяпти.

— Нега?

— Отангиз деҳқон бўлсалар керак-да... Қовун танлашда деҳқонлардан қолишмайсиз.

Валижоннинг чап ёнида чўнқайиб ўтириб қовун танлашаётган харидорлар дарҳол ўринларидан турди. Ҳамманинг нигоҳи Валижоннинг қўлидаги қовунда эди.

— Ие, буни қаранг-а,— деди ўсиқ мўйловли харидор,— қадимги «амири» қовундан экан-ку.

У бир қўли билан мўйловини бураб, иккинчи қўлини қовунга чўзди. Қовунни қўлига олиб, тўшига чиппиллатиб уриб кўрди. Валижон қовуннинг эгалик бўлиб кетишидан чўчиб, дарҳол қўлини узатди.

— Тоши ҳам жойида,— деди мўйловли харидор.— Тилими тилни ёради бу жониворнинг. Қаерда битган бу, деҳқон ака?

— Мирзачўлда,— жавоб берди сотувчи.

Тез орада Валижоннинг атрофида одам кўпайиб кетди. Ҳамманинг кўзи қора қовунда эди.

— Қани, ерга қўйинг, ука,— деди кимдир Валижонга.— Бошқалар ҳам кўрсин...

Валижон қовунни яна ҳам маҳкамроқ ушлади, ҳалиги одамга олайиб қаради. «Ҳа, номард,— деди ичида,— менга панд бермоқчимисан? Қовуннинг бурни ерга тегар-тегмас илиб кетмоқчимисан-а! Сен ўйлаган анойилардан эмасман».

Бошқа бир харидор қовунга қўл узатди:

— Қани, мен ҳам бир кўрай.

Валижоннинг аччиғи келди, қовунни қўлтиғига қисиб олди-да:

— Ана у ёқдан танлаб олаверинг,— дея уюлиб ётган қовунларни кўрсатди. Ҳалиги харидор сотувчига юзланди.

— Шундан яна борми, деҳқон ака?

— Йўқ, ўзи битта эди,— деди деҳқон бамайлихотир.— Бола-чақадан ортмайди... Ўзимиз фақат шундан еймиз.

Харидорлар Валижоннинг қўлидаги қовунга тикилиб туришар, ҳар кимдан ҳар хил гап чиқар эди:

— Асли шунақа қовунларни кўпроқ экиш керак-да.

— Шунинг ўзини ҳам кўпайтирса бўлади.

— Ҳа, ким олса ҳам уруғини асраши керак.

— Ҳозир шу ерда сўйиб, ҳаммамиз уруғини бўлишиб олсакчи?

— Ука, қовунни оласизми, олмайсизми?

— Оламан! — деди Валижон.

— Майли, нима дердик... Олсангиз олинг-у, уруғини албатта асранг, ука.

— Тўғри, бунақа асл қовундан зурёт олиб қолиш керак.

— Балки нархи бу кишига тўғри келмас... Деҳқон ака, баҳоси қанча бу қовуннинг.

Ғала-ғовурда деҳқоннинг нима деганини ҳеч ким эшитмади. Валижонлар тенги бир йигит сотувчига яқин келди.

— Деҳқон ака, уч сўм берай, шу қовунни менга оширинг. Кўпайтирамиз. Аканим совхозда ишлайди.

— Қўй, болам, паст кетдинг,— деди бир чол хира товушда,— мен олақолай. Мен ўзим ҳар йили кўмма қилиб қовун экаман. Бу қовуннинг нархи уч сўм эмас. Пулингга мана бу пастдаги қовунлардан олавер, болам.

Чол шундай деди-ю, ёнидан беш сўмлик чиқариб, деҳқонга узатди. Деҳқон ҳайрон бўлиб Валижонга қаради. Валижоннинг ҳам иззат-нафси ғолиб келди. Ёнидан иккита уч сўмлик чиқарди-да сотувчининг кафтига қўйди.

— Қовун — бизники! Уруғини ҳам биз кўпайтирамиз!

У атрофидагиларга ғолибларча назар ташлаб даврадан чиқди. Кетар экан ҳалиги харидорларнинг: «Ҳе, аттанг, яхши қовун эди-да», «Ўн сўмга ҳам арзир эди-я», деган гапларини эшитди. «Майли,— деди у ўз-ўзига,— килоси бир ярим сўмдан тушса ҳам майли. Шовла кетса кетсин, обрў кетмасин. Яхши қовун бўлгандан кейин... арзон-да...»

* * *

Валижон ҳовлига кириб, қовунни цемент ҳовузчага қўйди-да водопроводни очди. Хотини Валижоннинг келишига ош дамлаб қўйган экан. Валижон ош устида бозордаги воқеани — қора қовуннинг қандай қилиб ўз оиласига насиб этганини бирма-бир айтиб берди.

— Бемаза қовуннинг ўнтасидан яхши қовуннинг биттаси афзалда,— дея ўз гапига якун ясади Валижон. Хотини гапини маъқуллади:

Ошдан сўнг дастурхон йиғилиб, патнис олиб келинди. Валижоннинг ўғил-қизлари ҳам яхши қовуннинг тезроқ сўйилишини сабрсизлик билан кутишаётган эди. Валижон қовундан битта коса ясаб, ойисининг олдига қўйди-да, қолганини карчлади. Кампир дастурхонга ишора қилди.

— Қани, олинглар, болаларим. Ҳамма ўша заҳоти патнисга қўл чўзди. Аммо ўша заҳоти... ҳамма бир-бирига ҳайрат билан тикилиб қолди. Бозорда каттагина мунозарага сабаб бўлган қовун шу қадар бемаза эдики, қариб қолган бодринг унинг олдида неъмати аъло эди...

Мана, ҳозир Валижон қовуннинг уруғини эгасига топшириб қўйиш учун бозорга кетяпти. Уруғни топшира туриб, деҳқонга бир-иккита аччиқ-тизиқ гап ҳам айтмоқчи...

Оқилжон ҲУСАНОВ.

ЯНГИЛИКЛАР, ХАБАРЛАР, ВОҚЕАЛАР

# Халқаро ҳаёт

## МУҲИМ СИЁСИЙ ҲУЖЖАТ

12 августда Москвада СССР билан Германия Федератив Республикаси ўртасида тузилган шартномани жаҳон матбуоти кенг кўламда шарҳламоқда. Чет эл матбуотида баён қилинган фикрларда бу шартноманинг аҳамияти СССР билан ГФР ўртасидаги икки томонлама муносабатлар доирасидан анча четга чиқади деб таъкидланмоқда. Бу шартнома Европа хавфсизлигининг мустаҳкамланишига ва умумий халқаро вазиятнинг соғломланишига ёрдам бериши қайд қилиб ўтилади.

◆ СОФИЯ. Болгария жамоатчилиги, деб ёзади «Земеделско знаме» газетаси СССР билан ГФР ўртасида шартнома имзоланганлигидан мамнун эканлигини изҳор қилади ва бу шартномани табриклайди. Шартнома Европада тинчлик ишига, Европа қитъасида, шунингдек унинг чегараларидан ташқарида яхши тенденцияларнинг мустаҳкамланишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилади.

◆ БЕРЛИН. ГДРдаги барча газеталар Москвада СССР билан ГФР ўртасида шартнома имзоланишини муфассал хабар қилди. Кремлда шартнома имзоланиши маросими тўғрисида берилган хабарни «Нойес Дойчланд» биринчи саҳифасида берди. Шартноманинг тексти ҳам босиб чиқарилди.

СССР билан ГФР ўртасида шартнома имзоланиши Европада кескинлик ва хавфсизликни янада юмшатиш манфаатларига мос бўлиб тушади. ГДР телевидениеси шартнома имзоланиши тўғрисидаги репортажни Москвадан олиб кўрсатганидан сўнг ўтказилган суҳбатда қатнашган ГДРнинг таниқли шарҳловчилари ва обзорчилари шундай якдил фикр билдирдилар.

◆ БОНН. Брандтнинг Москвада бўлиши, унинг Совет раҳбарлари билан қилган суҳбатлари ҳамда СССР билан ГФР ўртасида тузилган шартнома имзоланиши тўғрисида хабарларни Ғарбий Германия газеталари биринчи саҳифаларида берди.

«Зюддойче цайтунг» газетаси «КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Леонид Брежнев суҳбатлашмоқ учун Федерал канцлерни қабул қилганлигини немис томони Совет томонидан кўрсатилган алоҳида эътибор деб қабул қилди», — деб ёзади.

«Франкфуртер альгемайне» газетаси СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин билан канцлер В. Брандт ўртасида бўлган музокараларга тўхталиб, бу музокаралар «гоятда қониқарли, амалий бўлиб, дўстона вазиятда ўтди», — деб таъкидлади.

«Рейнише пост» газетаси шартнома имзоланиши билан «Федератив Республика ва Совет Иттифоқи ўртасидаги муносабатларда янги босқич бошланди» ва бу нарса Европада умумий вазиятнинг яхшиланишида акс этади, деб таъкидлади.

◆ ВАШИНГТОН. Давлат секретари У. Рожерс Қўшма Штатлар Совет Иттифоқи билан ГФР ўртасида шартнома «имзоланишига мамнуният билан қарайди», деди. Давлат секретари: АҚШнинг фикрига кўра янги шартнома «Европадаги вазиятнинг яхшиланишига олиб келувчи процессда қўйилган дастлабки қадам бўлиб хизмат қилади», деди.

Рожерснинг бу баёнотини матбуот конференциясида давлат департаментининг вакили ўқиб эшиттирди.

НЬЮ-ЙОРК. Америка матбуоти Европа хавфсизлиги проблемаларини ҳал қилмоқ учун Москвада Совет — Ғарбий Германия шартномаси имзоланишининг муҳим аҳамиятини таъкидлайди.

«Нью-Йорк таймс», газетаси Москва шартномаси «Европада урушдан кейинги чегараларнинг ўзгармаслигини тан олади», деб таъкидлайди.

«Вашингтон пост» Москва шартномасини шарҳлаб, «Европадаги мавжуд давлат чегаралари дахлсизлигини тан олиш» шартноманинг асосий бандларидан биридир, деб ёзди.

◆ ҚОҲИРА. Бирлашган Араб Республикаси ҳукуматининг расмий вакили Муҳаммад Анис матбуот конференциясида айтдики, «БАР ҳукумати СССР билан ГФР ўртасида тузилган шартномани табриклайди, уни тинчликни мустаҳкамлаш ва социал-иқтисодий системалари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаши йўлида босилган муҳим қадам деб қарайди».

Муҳаммад Анис БАР ўзининг ташқи сиёсатида тинч-тотув яшаш принципларини ҳимоя қилиб чиқаётганлигини айтиб, СССР билан ГФР ўртасида шартнома имзоланиши «халқаро муносабатларнинг ривожланишида янги давр очиб беради, деб умид билдирди. (ТАСС).

*ОСИЁ МАМЛАКАТЛАРИДА*

## ЦЕЙЛОННИНГ ДАДИЛ ҚАДАМЛАРИ

**Цейлонда кейинги вақтларда бўлаётган прогрессив ўзгаришлар жаҳон жамоатчилиги диққатини ўзига тортмоқда. Матбуотда мамлакатнинг янги ҳукумати амалга ошираётган ижобий ишлар ҳақида тез-тез хабарлар берилмоқда. Биз ҳам «Совет Ўзбекистони» газетхонларининг илтимосларини ҳисобга олиб, Цейлон ҳақидаги ушбу мақолани эълон қилаётирмиз.**

**Цейлон аҳолиси — 12 миллион киши, майдони — 65,6 минг квадрат километр.**

Шу йил май ойида бўлиб ўтган парламент сайловларида Цейлоннинг кўзга кўринган сиёсий ва жамоат арбоби Сиримаво Бандаранаике бошлиқ Бирлашган фронт ғалаба қозонди. Бирлашган фронтга мамлакатдаги сўл ва прогрессив партиялар киради. Улар орасида Цейлон озодлик партияси, социалистик партия ва Цейлон Компартияси бор. Сайлов натижасида Бирлашган фронт вакиллари парламентдаги 151 ўриндан 115 тасини эгалладилар. Сўзсиз, Бирлашган фронтнинг ҳокимият тепасига келиши мамлакатдаги барча демократик ва прогрессив кучларнинг қўлга киритган ғалабаси бўлди. Цейлон Компартияси Марказий Комитетининг Бош секретари Питер Кейнеман ўзининг ҳинд ҳафталиги «Нью-эйдж» газетасига яқинда берган интервьюсида Бирлашган фронтнинг ютуғига юқори баҳо бериб, бу ғалаба Цейлоннинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллиги мустаҳкамланишига ёрдам беради деб айтди. Ҳақиқатан ҳам бўлиб ўтган парламент сайловлари орол халқининг ўз атрофига демократик кучларни тўплаган Бирлашган фронтга бўлган ишончини билдирди. Сайловлардаги умуммиллий ғалаба мамлакатдаги антиимпериалистик ва социалистик кучларнинг ривожланиши учун кенг имкониятлар яратади.

Шу йил май ойининг охирларида Цейлонда Бирлашган фронт ҳукумати тузилди. 20 министрдан иборат бўлган ҳукуматда Бош министр лавозимини Сиримаво Бандаранаике эгаллади. Цейлон Компартиясининг Бош секретари Питер Кейнеман уй-жой қурилиши министри сифатида ҳукумат составига киритилди. Компартия вакилининг Цейлон ҳукумати составига кириши мамлакат ҳаётидаги жуда катта воқеадир.

Сиримаво Бандаранаике ҳукумати тузилганига икки ойча бўлди. Ана шу қисқа муддат ичида Коломбонинг янги раҳбарлари Бирлашган фронтнинг сайлов олди программасида кўрсатилган талай ишларни амалга оширдилар. Маълумки, Бирлашган фронтнинг сайлов олди программасида мамлакатда меҳнаткашларнинг манфаатларини кўзловчи сиёсий ва иқтисодий реформалар ўтказиш, чет эл банкларини национализация қилиш, озиқ-овқат импорти устидан давлат контроли ўрнатиш, давлат сектори доирасида мамлакатнинг индустрлаштирилишини жадал суръатлар билан олиб бориш асосий вазифалар деб таъкидланган эди. Ташқи сиёсат соҳасида эса ҳарбий блокларга қўшилмаслик, бетарафлик, тинчлик ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш миллий озодлик ҳаракатларини қўллаб-қувватлаш лозимлиги кўрсатилган.

Янги чақириқ Цейлон парламентининг июнь ойида бўлиб ўтган сессиясида Сиримаво Бандаранаике бошлиқ янги ҳукуматнинг эълон қилинган программасида ҳам юқоридаги вазифалар асосий ишлар эканлиги таъкидланди. Шу кунларда Коломбода қилинаётган ишлар Бирлашган фронт ҳукумати ўз программасини оғишмай амалга ошираётганлигини кўрсатиб турибди. Янги ҳукумат Цейлонни «эркин, суверен ва мустақил республика» деб эълон қилишга қарор берганлигини маълум қилди. Мамлакат 1948 йилда мустақилликка эришганига қарамай, Цейлон шу вақтга қадар Англиянинг доминиони бўлиб келди. Бош министр С. Бандаранаике янги конституция ишлаб чиқиши лозим бўлган Таъсис мажлиси тузиш тўғрисидаги резолюцияни парламентга ҳавола қилиб, Цейлон тарихида биринчи марта ҳамма гражданларнинг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларини гарантиялаб берувчи модда конституцияга киритилади деб айтди. Цейлон Таъсис мажлисининг тузилиши жуда катта воқеадир. Шунинг учун ҳам Цейлон Компартияси Марказий Комитетининг органи «Форвард» газетаси 19 июль — «Цейлон тарихида тарихий кун бўлиб қолади» деб ёзди.

Цейлон ҳукумати халқаро майдонда мамлакатнинг обрўсини кўтарувчи тадбирларни амалга оширмоқда, ўзининг халқаро алоқаларини мустаҳкамламоқда. Цейлон ҳукумати Вьетнам Демократик Республикаси, Германия Демократик Республикаси ва Корея Халқ Демократик Республикаси билан дипломатик алоқалар ўрнатди. У Жанубий Вьетнам республикаси Мувaққат революцион ҳукуматини таниб, шу йил 14 июлда у билан дипломатик алоқалар ўрнатганлигини эълон қилди. Цейлон ҳукумати БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрдаги резолюциясини бажармай, ўз қўшинларини арабларнинг босиб олинган территорияларидан олиб чиқиб кетмаганлиги учун Исроил билан дипломатик алоқаларини узди.

Ҳукумат мамлакатдаги «Шелл», «Калтекс», «Эссо» ва бошқа чет эл компаниялари устидан ҳам контрол ўрнатишини эълон қилди. Бу чет эл капитали ҳукмронлигини чеклаш борасидаги дастлабки қадамлар бўлди. Оролдан АҚШнинг тинчлик корпуси аъзолари чиқариб юборилди. Мамлакатдаги Вашингтон назорати остида бўлган Осиё фонди фаолияти ҳам тақиқланди.

Цейлоннинг янги ҳукумати олдида ҳали жуда катта вазифалар турибди. Мамлакатда ҳал қилиниши лозим бўлган проблемалар беҳисоб. Узоқ йиллар давомида Цейлон империализмнинг мустамлакачилик сиёсатидан азоб чекиб келди. Мамлакатнинг экономикаси фақат бир томонлама ривожлантирилди. Асосан чой, кокос пальмаси ва табиий каучук етиштирадиган Цейлондаги аҳолининг 85 проценти қишлоқ хўжалигида банд. Чой ва каучук плантацияларининг кўпчилигини чет эл компаниялари ўз қўлларида сақлаб келдилар. Мамлакатда 1000 та чой фабрикаси, 600 та каучук қайта ишлаш заводи ва 300 га яқин кокос пальмаси ёғи ва маҳсулотларини ишлаб чиқарувчи фабрикалар бор. Цейлон четга чой, пальма ва табиий каучук маҳсулотларини экспорт қилади. Миллий даромаднинг 90 процентга яқини чой ва каучукни экспорт қилишдан олинади. Четдан эса Цейлонга озиқ-овқат, нефть маҳсулотлари, газлама, машина ва металлар келтирилади. Цейлонликларнинг асосий озуқаси бўлган гуручнинг 40 процентга яқини ҳам четдан келтирилади. Ҳукумат ҳозирги кунда аҳоли талабини ички резервлар ҳисобига таъминлашга ҳаракат қилмоқда. Лекин бу йўлда ҳам қатор қийинчиликлар мавжуд. Мамлакатнинг миллий даромади жуда секинлик билан ривожланмоқда. Бунга асосий сабаб олдинги ҳукуматнинг чет эл капиталига кенг имкониятлар яратиб берганлигидадир.

Маълумки, 1970 йил май ойи парламент сайловларида Бирлашган миллий партиянинг Д. Сенанаяке бошлиқ ҳукумати мағлубиятга учради. 1965 йилда ҳокимият тепасига келган бу ҳукумат йирик буржуазия манфаатларини ҳимоя қилди, чет эл капиталига ён босиш сиёсатини тутди, экономикада давлат секторининг миқдорини анча камайтирди. Д. Сенанаяке ҳукумати амалга ошира бошлаган «зангори революция»нинг деҳқонларга нафи тегмади. Меҳнаткашларнинг аҳволи анча оғирлашиб, нарх-наво кўтарилаверди. Беш йил давомида, яъни 1965—1970 йилларда ишсизларнинг сони 250 мингдан 600 минг кишига етди. Буларнинг ҳаммаси мамлакат аҳолисининг ҳукуматга бўлган ишончини йўқотди. Бу эса ўз навбатида парламент сайловларида унинг мағлубиятга учрашига ва сўл кучларнинг ғалаба қозонишига сабаб бўлди.

Цейлоннинг С. Бандаранаике бошлиқ янги ҳукумати мамлакатни тараққиётнинг кенг ва равон йўлига олиб чиқишга ҳаракат қилмоқда.

Цейлоннинг янги ҳукумати ўзининг социалистик давлатлар билан алоқаларини мустаҳкамлашга ҳаракат қилмоқда. СССР Цейлонга металлургия, автомобиль камера ва шиналарини ишлаб чиқарувчи заводларни, мелькомбинат ва бошқа объектларни қуришда техникавий ёрдам кўрсатди. Совет техникавий ёрдами ва мутахассислар иштирокида мамлакатдаги чакалакзорларни пахта ва шакар қамиши плантацияларига айлантириш ишлари ҳам муваффақиятли олиб борилмоқда. ГДР ёрдами билан қурилган тўқимачилик фабрикаси ҳозир янада кенгайтирилмоқда. Польша иштирокида янги тўқимачилик корхонаси қуриш планлаштирилмоқда.

Совет Иттифоқи Цейлон билан доимо яхши алоқалар ва иқтисодий ҳамкорлик ўрнатишга ҳаракат қилиб келмоқда. Мамлакатимизнинг Цейлон халқига кўрсатган беғараз ёрдами ижобий баҳоланмоқда. Совет кишилари С. Бандаранаике бошлиқ Цейлон янги ҳукуматининг мамлакат иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини таъминлашга қаратилган барча тадбирларини қўллаб-қувватлайдилар. Цейлоннинг кўзга кўринган давлат арбоби Сиримаво Бандаранаике 1963 йилнинг октябрь ойида СССРга қилган расмий сафари пайтида мамлакатимиз халқларининг узоқ Цейлон аҳолисига бўлган илиқ муносабатларини сезган эди.

Цейлондаги бугунги ўзгаришлар ривожланаётган мамлакатларнинг прогрессив ҳаракатларини ҳеч ким ва ҳеч қачон тўхтатиб қололмаслигини кўрсатувчи далиллардир.

Ҳа, Цейлон бугун танлаган йўл ҳақли ва равон йўл. Бу йўл мамлакатни бахтли келажакка олиб боради!

**Талъат СОЛИЕВ,**
**«Совет Ўзбекистони»нинг халқаро шарҳловчиси.**

## ҲАР ТЎҒРИДА

### ОТЛАР КУРОРТИ

Японияниннг Иваки шаҳрида отлар курорти бор. Барпо бўлгандан буён ўтган 6 йил ичида бу курорт мамлакатда жуда машҳур бўлиб кетди. Японияниннг машҳур тулпорлари бу ерда барча қулайликларга эга бўлган хоналарда, юксак малакали отбоқарлар ва ветеранлар қарамоғида яшашади.

### «РЕКОРДЧИ»

Киото шаҳрида бир киссавур ўғри устидан суд процесси борарди. Суд пайтида ҳалиги ўғри уни қўриқлаб турган полициячиларнинг соатини, ўз адвокатининг портфелини ва суд раисининг кўзойнагини ўғирлаб қўйди. Япония матбуотининг таъкидлашича, бу ўғри ўз ҳамкасблари ичида чинакамига жаҳон рекорди ўрнатди.

### САҲРО ШИФОСИ

Гонконгда тарқалган грипп вируси вақтлар ўтиши билан Африкадаги кўчманчи бедуинларга ҳам етиб бормоқда. У ердаги саҳроларда эса гриппни қуйидаги усулда даволашади. Бурунни лимон, ёки пиёз суви билан ювишади, бир неча томчи керосин аралашган совунли сув, қалампир ёки аччиқ туз кукуни ҳамда шакар билан горчица аралашмасининг буғи пуркалади. Бедуинларнинг таъкидлашича, уларнинг шифолари Европаникига нисбатан анча самарали эмиш.

### БАЛИҚ ТИҚИЛДИ

«Аксьон» газетасининг хабар беришича, Камерун балиқчилари орасида қадимий одат ҳамон сақланиб қолмоқда. Бу одатга кўра балиқни тутган киши унинг бошини тишлаб ўлдириши керак. Бироқ бу баъзан ҳаёт билан видолашишга олиб келади. Ғарбий Камерун балиқчи аёлларидан бирининг қўлидаги балиқ у тишлаётган пайтда сирғаниб... томоғига тиқилиб қолди. Афсуски, уни чиқариб олишнинг иложи бўлмади.

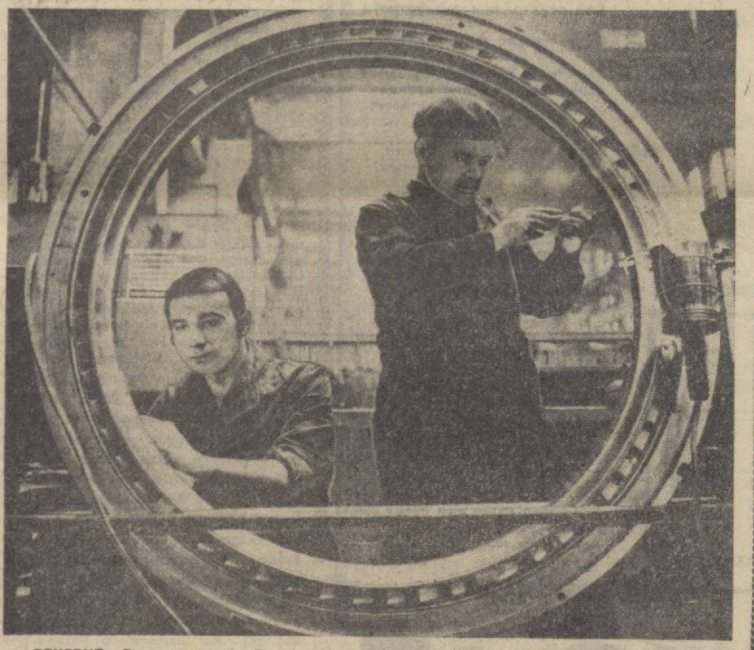

ВЕНГРИЯ. Будапештдаги «Ланг» машинасозлик заводида тайёрланаётган 200 мегаватт қувватга эга бўлган биринчи венгер буғ турбинаси шу йилнинг охирларида тайёр бўлади. Суратда: Лайош Киш билан Янош Юхас ана шу турбинанинг деталларидан бирини монтаж қилишапти.

МТИ—ТАСС фотоси.

## ФАН ЮТУҚЛАРИ — ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА

БЕРЛИН. Германия Демократик Республикасида ривож топган социализм ижтимоий системасини вужудга келтириш ва фан-техника революцияси вазифаларини муваффақиятли ҳал этиш республикадаги илмий-тадқиқот институтлари билан ишлаб чиқариш ўртасидаги алоқаларни янада мустаҳкамлашни талаб этади. Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг республикадаги олий мактаб ва илмий муассасаларни ислоҳ қилиш тўғрисида икки йил муқаддам қабул қилган қарори шу мақсадга хизмат қилади. Ҳозирги вақтда Германия Демократик Республикасида ана шу ислоҳот амалга оширилмоқда.

Ҳозирги пайтда Берлиндаги немис Фанлар академиясининг ташкилий тузилишида катта ўзгаришлар содир бўлмоқда. Фанлар академиясининг 90 та илмий тадқиқот институти бўлиб, буларда 13 мингдан ортиқ илмий ходим хизмат қилмоқда. Ана шу илмий тадқиқот институтлари негизида 30 та йирик илмий муассаса ташкил этилади. Бу илмий марказлар республика халқ хўжалигини ривожлантириш билан боғланган асосий вазифаларни самаралироқ ҳал этишлари лозим. Фанлар академиясига қарашли институтлар томонидан бажариладиган деярли барча тадқиқот ишлари санот корхоналари билан ва республика саноат министрликлари билан бевосита тузиладиган шартномалар асосида уюштирилади. Бу корхоналар ва саноат министрликлари тадқиқот ишларига пул ажратибгина қолмай, балки ишлаб чиқаришда бу ишларнинг тезроқ жорий қилинишини ҳам таъминлайдилар.

Берлиндаги немис Фанлар академиясининг илмий тадқиқот институтлари Германия Демократик Республикасининг халқ хўжалигига катта ёрдам бермоқдалар. Улар бажарган кўп ишлар, масалан юқори полимер бирикмалар, органик химия ва ишлаб чиқариш технологияси соҳасидаги ишлар Германия Демократик Республикаси саноатининг турли тармоқларида кенг жорий қилинди.

Берлиндаги немис Фанлар академияси жаҳондаги 70 дан ортиқ мамлакатнинг фанлар академиялари билан кенг кўламда илмий алоқалар ўрнатган. Фанлар академиясининг илмий конгресслари ва симпозиумларида чет элларнинг минглаб олимлари қатнашиб туради. (ТАСС).

## ШАРҚИЙ ПОКИСТОНДА ТАБИИЙ ОФАТ

КАРОЧИ. 14 август. (ТАСС). Жалалар ва дарёларнинг суви тошиши натижасида Шарқий Покистоннинг катта-катта майдонлари тошқиндан зарар кўриб, бу тошқин чинакам табиий офат тусини олди. Покистон информация агентлиги эълон қилган маълумотларга кўра, уч ҳафта мобайнида 16 минг квадрат милядан ошиқ майдонни сув босган, ўн миллиондан ошиқ киши кулфатда қолган. Кўп кишилар қурбон бўлди. Юз мингдан ошиқ уй ва иморат батамом йўқ бўлди. 556 минг уй жиддий шикаст топди, Шарқий Покистон пойтахтининг вилоят бошқа районлари билан темир йўл ва тош йўл коммуникациялари издан чиқди. Баъзи жойларда юқумли касалликлар тарқалди.

АПП агентлигининг хабар беришича, дастлабки маълумотларга кўра тошқиндан кўрилган зарар бир миллиард рупийга боради. Қишлоқ хўжалигига, жумладан Шарқий Покистоннинг асосий экинларидан бири бўлмиш шоли ҳосилига айниқса катта зарар етказилди.

Газеталарнинг хабар беришича, ҳозирги тошқин сўнгги 16 йил ичида энг кучлиси ва кўп вайроналик келтирувчиси бўлди. Шарқий Покистон пойтахтининг ўзи ҳам катта шикаст топди. Бу ерда неча ўн минглаб уй, кўпроқ камбағалларнинг уй-жойлари вайрон бўлди ва шикастланди. Шаҳарда бошпанасиз қолган аҳоли учун 45 та чодир лагерлари барпо этилди.

## ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

### БИРИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ. 9.55 — Программа. 10.00 — Мультфильм. **Рус тилида:** 10.30 — Ўқувчилар учун эшиттириш, 10.50 — Кинофильм. **Ўзбек тилида:** 11.20 — Глиэр номидаги музика мактаби ўқувчиларининг концерти. **Рус тилида:** 17.00 — «АХБОРОТ», 17.30 — «Севишганлар» (бадиий фильм). **Ўзбек тилида:** 19.15 — «ЁШЛИК» студияси кўрсатади. 20.15 — «АХБОРОТ», 20.45 — Телеминиатюралар, 21.25 — КПСС XXIV СЪЕЗДИ ОЛДИДАН.

### ИККИНЧИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 12.00 — Программа. 12.05 — Гимнастика, 12.15 — Янгиликлар, 12.30 — Моҳирлар тўгараги, 13.00 — СССР Ҳаво Флоти куни олдидан. 13.30 — Болалар учун телетеатр. 14.00 — Ҳужжатли фильм, 15.05 — Харита ёнида суҳбат, 15.30 — Шўх лапарлар. 16.00 — Телеочерк. 16.30 — Братислава куйлари. 17.10 — Совет Армияси ва Флоти жангчилари учун эшиттириш. 17.40 — Музикали киоска. 18.10 — Социализм дунёси. 18.30 — **«Дворянлар орасидаги мешчан»** (бадиий фильм), 21.00 — Янгиликлар, 21.05 — «Йиғим-терим авжида (репортаж), 21.30 — Концерт. 22.00 — Киносаёҳатчилар клуби 23.00 — «ВАҚТ».

### УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ. 17.00 — **Қирғиз тилида:** Экран — болаларга 17.10 — Концерт, 17.40 — ЎШ КЎРСАТАДИ. 18.30 — Жаҳон бир ҳафта ичида, 18.45 — Телеочерк. **Рус тилида:** 19.10 — Музикали кўрсатув. 19.50 — **«Мени топгил»** (бадиий фильм). 20.55 — Фильм-концерт. 21.45 — Киноочерк.

### 17 АВГУСТ, ДУШАНБА

### БИРИНЧИ ПРОГРАММА

**ТОШКЕНТ.** 18.25 — Программа, **Рус тилида:** 18.30 — Мультфильм, 18.40 — Ҳужжатли фильм, 19.30 — **Футбол: «ПАХТАКОР» — «ДИНАМО»** (Тбилиси). **Ўзбек тилида:** 21.15 — «АХБОРОТ», 21.30 — Қишлоқ хўжалик фильмлари фестивали, 21.55 — Янгиликлар. **МОСКВА.** 22.00 — **Футбол: «ДИНАМО»** (Минск) — **«ДИНАМО»** (Москва), 23.45 — «Йиғим-терим авжида!» (репортаж), 24.00 — **«Валерий Чкалов»** (бадиий фильм), 01.25 — **Баскетбол:** СССР — ЧССР.

### ИККИНЧИ ПРОГРАММА

**МОСКВА.** 19.20 — Программа, 19.25 — Янгиликлар, 19.30 — Актуал проблемалар, 20.00 — **«Чарм тўп»** мусобақалари, 21.00 — Янгиликлар, 21.05 — Концерт, 21.20 — Телеспектакль. **ТОШКЕНТ.** 22.00 — **«Автомобилдан сақланинг»** (бадиий фильм).

### УЧИНЧИ ПРОГРАММА

**ДУШАНБА.** 18.00 — Экран — болаларга. **Рус тилида:** 18.30 — «Агар номинг комсомол бўлса», 19.00 — Янгиликлар, 19.15 — Граждан мудофааси ҳақида суҳбат, 19.45 — Бадиий фильм, 21.00 — «Оқшом эртаклари», **Тожик тилида:** 21.15 — «Зангори антология», 21.45 — Янгиликлар.

## ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 16/VIII да **Ўлик малика ва етти баҳодир ҳақида эртак** (кундузи), **Русалка** (кечқурун).

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 16/VIII да **Олтин девор.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 16/VIII да **Ёлғончи даркор**, 17/VIII да **Тошболта ошиқ.** (Спектакллар кеч соат 8 да бошланади).

## КИНО

### ҚИШКИ БИНОДА

**Гул ва тош** — «ЧАЙКА», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», НАВОИЙ номли, «МОСКВА», «САНЪАТ САРОЙИ», «СПУТНИК», (кундуз ва кечқурун).

**Жиноятчор дунё профессори** — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК», «ДРУЖБА», (кундуз ва кечқурун).

**Саройдаги тўй** — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

**Баҳор сувлари** — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11, кундуз 3, кеч 7 да).

### ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 8.45 ва 10.40 минутда бошланади).

**Гул ва тош** — «ФЕСТИВАЛЬ», **Баҳор сувлари** — «ХИВА». **Квартира** — «РАКЕТА».

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА

16, 17 АВГУСТДА

СССР биринчилиги учун олий лига «А» классининг «ДИНАМО» (Тбилиси) — «ПАХТАКОР» (Тошкент). Командалари ўртасида

### ФУТБОЛ

16 август кеч соат 7 да дублёрлар, 17 август кеч соат 7 яримда асосий составлар учрашадилар.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 28. Редактор — 33-65-45. Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, 337221, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455. Халқаро ҳаёт — 337221, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 331216, Фан мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85. Бухоро 3—31—42. Қарши — 38—42, Нукус — 42—82, Самарқанд — 31—972, Термиз — 23—27, Урганч — 34—55, Гулистон — 22—09.

№ Г. — 191. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Р. 01797.